

TEMNÉ, ŠOKUJÍCÍ A DĚSIVĚ REALISTICKÉ...

MUSÍME SI PROMLUVIT O KEVINOVÍ

Román

ORANGE
PRIZE

NEJLEPŠÍ
ROMÁN

LIONEL SHRIVER

MISTROVSKÁ DÍLA

MUSÍME
SI PROMLUVIT
O KEVINOVÍ

LIONEL SHRIVER

MUSÍME
SI PROMLUVIT
O KEVINOVÍ

Přeložila Petra Klůfová

MYSTERY PRESS

2019

Tato kniha je beletristické dílo. Jména, postavy, organizace, místa a události v ní uvedené jsou buď výplodem autorovy představivosti, nebo jsou použity ve fiktivním kontextu.

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, zálohována ani šířena v jakékoli podobě a jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu nakladatele.

Copyright © Lionel Shriver, 2003

Translation © Petra Klůfová, 2007

Cover Image © Oscilloscope Laboratories, 2011

Cover Art © Jiří Miňovský / ARBE Design, 2019

Czech Edition © Mystery Press, Praha 2019

ISBN 978-80-7588-119-9 (pdf)

*Pro Terri. Jeden z nejhorších scénářů,
kterému jsme obě unikly.*

*Dítě vaši lásku potřebuje nejvíc, když si ji
nejméně zaslouží.*

– Erma Bombeck

8. LISTOPAD 2000

Milý Frankline,

sama nevím, proč mě taková prkotina z dnešního odpoledne přiměla k tomu, že ti napíšu. Ale od chvíle, co se naše cesty rozešly, mi asi nejvíc schází možnost přijít domů a probrat s tebou všechny ty zajímavé historky z celého dne. Tak jako když ti kočka přijde položit myš k nohám: malá skromná oběť, kterou si každá dvojice vzájemně nabízí po lovu na různých dvorcích. Kdybys pořád ještě seděl se mnou v kuchyni, roztíral si burákové máslo po celozrnném chlebu, přestože už je skoro čas večeřet, ani bych nestihla položit tašky s nákupem, jednu z nich prosáklou lepkaovou kapalinou, a už bych ze sebe chrlila ten dnešní zážitek. A to ještě dřív, než bych ti začala nadávat, že dneska přece máme k večeři špagety, tak laskavě do sebe nenacpi celý ten sendvič.

V dávné minulosti jsem měla spíš historky s mnohem exotičtějším obsahem, z Lisabonu, nebo z Katmandu. Ale nikoho ty zážitky z ciziny nezajímaly, no vážně, a i z tvé okázalé zdvořilosti jsem snadno vyrozuměla, že osobně dáváš přednost anekdotickým perličkám z prostředí blíž domova. Kupříkladu historka o výstředním střetu s výběčím mýta na mostě George Washingtona. Tyhle zázraky všednosti tě přesvědčovaly o tom, že všechny

moje zahraniční cesty jsou v jistém směru podvod. Mé suvenýry – balíček lehce zatuchlých belgických vaflí – vyzařovaly umělé kouzlo, které jim vdechla už pouhá dálka. Jako ty tretky, které si vyměňují Japonci – v krabičce v sáčku, který je v krabičce v sáčku – lesk mých obětí z daleka byl pouze vnější obal. Je mnohem napínavější hrabat se v naprosto bezvýznamných drobnostech starého obyčejného New Yorku a vyškrabávat pikantní momentky z cesty do obchodu Grand Union v Nyacku.

A právě tam se odehrává můj příběh. Konečně začínám chápat, cos mě chtěl naučit ty, tedy že moje vlastní země je stejně exotická a možná i stejně nebezpečná jako Alžír.

Byla jsem zrovna v oddělení mléčných výrobků a moc jsem toho nepotřebovala, nestačila bych to sníst. Špagety teď už vůbec nejím, když tady nejsi, abys zhltnul větší díl. Po tvé chuti k jídlu se mi vážně stýská.

Pořád je pro mě těžké jít na veřejnost. Člověk by mýsl, že v zemi tak proslavené „absencí smyslu pro historii“, aspoň jak tvrdí Evropani, můžu oprávněně spoléhat na proslulou americkou ztrátu paměti. Tak takovou kliku nemám. V téhle „komunitě“ nevidím známky toho, že by někdo zapomněl. Ani po roce a osmi měsících – přesně na den. Kdykoliv mi tedy dojdou zásoby, musím se obrnit. Ach ano, prodavačkám v 7-Eleven na Hopewell Street jsem už zevšedněla, takže tam si můžu koupit krabici mléka bez očumování. Ovšem jít do našeho místního obchodu Grand Union je ještě pořád za trest.

Vždycky si tam připadám jako psanec. Abych to vykompenzovala, napřímím páteř a vypnu hruď. Konečně chápu, co znamená „držet hlavu zpřímá“, a občas nestačím žasnout, jak velkou vnitřní proměnu to prkenně rovné držení těla přináší. Pokud svou hrdost projevim po fyzické stránce, jako bych se trochu zbavila pocitu ponížení.

Vybírala jsem si mezi středními a velkými vejci a přitom se mimoděk ohlédla k jogurtům. Pár kroků ode mě byla další zákaznice. Černé natrvalené vlasy, u kořínek dobře dvoucentimetrové bílé odrosty, kučery zůstaly už jenom na konečcích, stará trvalá už odrostla. Šeříková halenka a stejná sukně byly kdysi elegantní, ale teď se halenka zařezávala do podpaží a šůsky zdůrazňovaly mohutné kyčle. Kostým potřeboval vyžehlit a na ramenou s vycpávkami se táhl vyrudlý pruh, jak halenka visela na ramínku. Zkrátka tohle oblečení bylo vytaženo z nejzazších hlubin šatníku. Po takovém člověk sáhne jen tehdy, když všechno ostatní je špinavé nebo nenositelné. Jak žena předklonila hlavu k taveným sýrům, zahlédla jsem lalok dvojité brady.

Ušetři si hádání. Podle toho popisu bys ji nikdy nepoznal. Kdysi bývala tak neuroticky štíhlá, ostře hranatá a třpytivá jako odborně zabalený dárek. Možná by působilo romantičtěji, kdyby truchlící osoba byla vychrtlá na kost, ale osobně věřím, že truchlit se dá stejně hluboce s šálkem čokolády jako s hrnkem vody z kohoutku. Kromě toho, existují ženy, které si udržují štíhlou a elegantní postavu ne pro potěšení svého partnera, ale proto, že se snaží udržet krok s vlastní dcerou, a ona, díky nám, nyní tuto motivaci postrádá.

Byla to Mary Woolfordová. Nejsem na to hrdá, ale nedokázala jsem jí pohlédnout do tváře. Zapotácela jsem se. Ledově lepkavýma rukama jsem se přebírala jednotlivými kartony a kontrolovala, zda všechna vejce jsou celá. Pak jsem honem nasadila výraz zákaznice, která si náhle vzpomněla na zboží ve vedlejší uličce, a podařilo se mi položit vejce na dětskou sedačku nákupního vozíku bez jediného ohlédnutí. Hned nato jsem odběhla a vozík nechala na místě, protože mu skřípala kolečka. Vydechla jsem si až mezi polévkami.

Měla jsem být připravená. Často i jsem – připravená tasit. Lec kdy zbytečně, jak vyjde najevo. Ale přeci nemůžu vyrachtat

z domu v plné zbroji při každé malicherné pochůzce. A navíc, jak by mi Mary mohla dnes ublížit? Udělala pro to už maximum, hnala mě i k soudu. Přesto jsem teď nedokázala zkrotit splašené srdce ani se hned vrátit do uličky s mléčnými výrobky, když jsem si uvědomila, že jsem ve vozíku nechala ležet tu vyšívanou kabelku z Egypta i s peněženkou.

Byl to ale jediný důvod, proč jsem z Grand Union neodešla úplně. Musela jsem se ke kabelce nakonec dostat, takže jsem chvíli meditovala nad Campbellovou chřestovou a sýrovou omáčkou a bezděčně rozjímal, jak by se Warhol zděsil těch upravených designů.

Když jsem se připlížila nazpátek, vzduch byl čistý, tudíž jsem popadla svůj vozík jako uchvátaná zaměstnaná žena, která musí s domácími pracemi udělat krátký proces. Důvěrně známá role, řekneš si. Přesto už uběhla celá věčnost od doby, kdy jsem se s ní ztotožňovala. Dávno jsem si přestala být jistá, že zákazníci stojící přede mnou ve frontě u pokladny připisují mou netrpělivost panovačnosti štvance s druhým zaměstnáním, pro něhož čas jsou peníze. Cítila jsem, že vědí, že tato netrpělivost je upocenou, zbesilou panikou zlosyna na útěku.

Když jsem vyložila svůj nesourodý nákup na pás, karton s vejci byl lepkavý, takže ho pokladní otevřela. Ach... Mary Woolfordová mě nakonec přece jenom nepřehlédla.

„Všech dvanáct!“ vykřikla dívka. „Nechám vám donést jiný karton.“

Zarazila jsem ji. „Ne, ne,“ zajíkla jsem se. „Spěchám. Vezmu si je takhle.“

„Ale vždyť jsou úplně...“

„Vezmu si je, jak jsou!“ V téhle zemi nepřinutíte lidi ke spolupráci ničím tak spolehlivě jako mírným magořením. Papírovým kapesníčkem pokladní okázale osušila kód na vejcích, přešla po

nich čtečkou a pak si otřela ruce, oči významně zvednuté ke stropu.

„*Khatchadourianová*,“ pronesla dívka zvučně, když jsem jí podala platební kartu. Řekla to hlasitě, jakoby pro uši lidí ve frontě. Bylo pozdní odpoledne, správná směna pro brigádu všech, kterým skončilo vyučování. Dívce mohlo být nejvýš kolem sedmácti, klidně mohla patřit mezi Kevinovy spolužáky. Pravda, v téhle oblasti bylo půl tuctu středních škol a její rodina se sem možná teprve nedávno přistěhovala z Kalifornie. Ovšem podle výrazu jejího obličeje jsem si to nemyslela. Probodla mě ocelovým pohledem. „To je neobvyklé jméno.“

Nejsem si jistá, co to do mě vjelo, ale už jsem z toho všeho k smrti unavená. Ne snad, že bych neznala stud. Spíš jsem tím studem vyčerpaná, celá ulepená těmi nálepkami hanby. Tahle emoce nikam pořádně nevede. „Jsem jediná *Khatchadourianová* ve státě New York!“ ohrnula jsem nos a vyškubla dívce svou kartu. Hodila mi vejce do papírového sáčku, kde vytekla ještě víc.

Takže teď už jsem doma – nebo spíš v místě, které za domov považuji. Tys tady pochopitelně nikdy nebyl, tak dovol, ať ti své bydlení popíšu.

Vyvedlo by tě z míry. Ani ne proto, že jsem se rozhodla zůstat v Gladstone, když jsem nejdřív tak hystericky vyváděla, že se musím odstěhovat daleko na předměstí. Cítila jsem však, že bych měla zůstat blízko Kevina, abych za ním mohla dojíždět. Kromě toho, i když jsem upřímně toužila po anonymitě, současně jsem nechtěla, aby moji sousedé zapomněli na to, kdo jsem. Nu, a tohle mi jiné město nedopřeje. Právě tady je jediné místo na světě, kde naplno cítím důsledky svého dosavadního života a náklonnost okolí pro mě není v současnosti tak důležitá jako spíš pochopení z jeho strany.

Když jsem zaplatila všem advokátům, zbylo mi ještě dost drobných na to, abych si koupila domek, ale zatím mi vyhovuje provizorium nájemního bytu. A bydlení v tomhle dvoupodlažním bytečku mi připomíná vydařené manželství dvou vhodných povah. Och, ty by ses zděsil. Zdejší lepenkové skříně popírají motto tvého otce: „Materiál je základ.“ Ale právě tu jejich vachrlatost já zbožňuji.

Všechno tu je riskantně pochybné. Strmé schodiště do prvního patra nemá zábradlí, což můj výstup do postele po třech sklenkách vína vždy okoření závratí. Podlahy vržou, okenními rámy zateká a všude vládne atmosféra zranitelnosti a nejistoty, jako by se celá budova mohla v příštím okamžiku rozplynout. Tak jako zlý sen.

Někde na zrezivělých šatních ramínkách, jinde na obnažených drátech visí ze stropu malé halogenové žárovky, které rády mžikají a jejich chvějivé světlo ještě víc přispívá k pocitu prchavé pomíjivosti, který mi prodchnul celý život. Vyhřezly i vnitřnosti mé jediné telefonní zásuvky; moje nejisté spojení s vnějším světem tedy závisí na dvou halabala pospájených drátech a každou chvíli nefunguje. Domácí mi sice slíbil pořádný sporák, ale vlastně mi nevadí ani elektrický vaříč, jehož kontrolka „zapnuto“ nesvítí. Vnitřní klika vchodových dveří mi zůstává v ruce. Prozatím se mi vždycky povedlo zasunout ji zpátky, ale pahýl trčící z hlubin zámku mě často provokuje věčným strachem mé matky, že nebudu moci odejít z domu.

Můj dvoupodlažní byt se navíc vyznačuje schopností využívat své zdroje doslova na doraz. Topení je mizerné, od radiátorů se šíří jen zatuchlý mělký dech, a třebaže je teprve začátek listopadu, už jsem musela nastavit jejich regulátory na maximum. Při sprchování pouštím jen horkou vodu a neředím ji studenou – i tak mi jen taktak nedrkotají zuby. A vědomí, že nemám re-

zervy, dodává mé hygieně podtón nervozity. Ledničku mám nastavenou na nejvyšší výkon a mléko v ní stejně vydrží pouhé tři dny.

A pokud jde o dveře – jsou výsměchem, který mi připadá naprosto patřičný. Přízemí je vymalováno lajdáckou, drsnou zářivě žlutou barvou tak nedbale, že pod jednotlivými tahy štětky prosvítá bílý podklad. Nahoře v ložnici jsou stěny amatérsky opatřené světle modrou barvou. Taková mazanice ze školky. Tenhle vratký domeček mi nepřipadá úplně *skutečný*, Frankline. A skutečná si pak nepřipadám ani já.

Přesto doufám, že mě nelituješ. Nestojím o to o nic víc než ty. Možná bych našla luxusnější bydlení, pokud bych chtěla Ale svým způsobem se mi tady líbí. Je to neseriózní byt. Bydlím v domě pro panenky. Dokonce ani nábytek nemá normální rozměry. Jídelní stůl sahá do výše hrudi, takže si u něj připadám jako dítě, a noční stoleček, na kterém mám položený tenhle laptop, je na psaní moc nízký. Má přesně tu správnou výšku, aby se na něm dětem ve školce servírovaly kokosové sušenky a ananasový džus.

Možná že tohle šišaté pubertální prostředí je jedním z důvodů, proč jsem včera, v den prezidentských voleb, nešla odevzdat hlas. Prostě jsem zapomněla. Všechno kolem jako by se odehrávalo hrozně daleko ode mě.

A taky jsem měla ten tucet vajíček – či toho, co z nich zbylo. Vyklepla jsem jejich zbytky do misky a vylovila úlomky skořápek. Kdybys tu byl, možná bych nám ušlehala dobroučkou omeletu s plátky brambor, lístky koriandru a lžičkou cukru, v které se skrývá to tajemství zvláštní chuti. Ale jsem tu sama a sama je vyleju na pánev, umíchám a trucovitě se v nich budu dloubat. Přes to je sním všechny. V Maryině pomstě vidím zvláštní eleganci, byť jen zárodečnou.

Jídlo mě zpočátku odpuzovalo. Na návštěvách u matky v Racine jsem zelenala nad jejími nadívanými vinnými listy, i když celý den strávila jejich spařováním a balením jehněčího a rýže do úhledných malých balíčků. Připomněla jsem jí, že si je může zamrazit. Na Manhattanu, když jsem kolem lahůdkářství na 57. ulici spěchala do Harveyovy advokátní firmy, se mi zvedal žaludek z pikantního pachu mastných pastrami. Nevlnost však pominula a chyběla mi. Pak jsem po čtyřech, pěti měsících začala pocítovat hlad – a přímo vlčí, ale chuť k jídlu mi připadala jako něco neslušného. I nadále jsem tedy hrála roli ženy, která ztratila o jídlo zájem.

Zhruba po roce jsem si však musela přiznat, že celé divadýlko je zbytečné. I kdybych vypadala jako smrtka, každému to bude ukradené. Co jsem vlastně čekala? Že mi obejměš hrudník těma obrovskýmá rukama a zvedneš mě nad hlavu s přísnou výčitkou, o které tajně sní každá žena západní civilizace: „Jsi moc hubená.“?

Takže teď každé ráno sním ke kávě croissant a nasliněným ukazovátkem sesbírám všechny spadlé drobký. Část dlouhých večerů trávím metodickým krájením zelí. Dokonce jsem, jednou nebo dvakrát, odmítla těch pár pozvání, jež dosud rozezvučela můj telefon. Většinou od přátel z ciziny, kteří tu a tam pošlou e-mail, ale s kterými jsem se osobně neviděla už roky. Zvláště, pokud nevědí, a to já vždycky poznám. Ti nic netušící mi znějí moc hlučně, zatímco ti zasvěcení začnou bázlivým zájímáním a tlumeným tónem jako v kostele. Je jim jasné, že ten příběh nikomu vyprávět nechci. Stejně tak jsem nebažila po němém soucítění přítelkyň, které *nevědí, co říct*, a nechají mě, abych si při rozhovoru sama vylila srdce. Ale ve skutečnosti mě k výmluvám, že „nemám čas“, vede hrůza z představy, že si objednáme salát a pak donesou účet

a bude teprve půl deváté nebo devět večer a já se budu muset vrátit domů do mrňavého patrového bytu a nebudu mít co krájet.

Je komické, že po tom, co jsem založila nakladatelství cestovatelských průvodců a tolik se nacestovala – každý večer jiná restaurace, kde číšníci mluví španělsky nebo thajsky, kde je v menu marinovaná syrová ryba nebo pes –, jsem se tak upnula na tu hysterickou rutinu. Strašné, ale sama sobě připomínám vlastní matku. Jenže nedokážu narušit ten přísně vymezený postup (čtvereček syra či šest až sedm oliv, kuřecí prsíčka nebo omeleta, horká zelenina, jediná slepovaná vanilková sušenka, vína ne víc, než kolik je přesná polovina lahve), jako bych kráčela po visutém laně a při jediném šlápnutí mimo bych mohla ztratit rovnováhu.

Každopádně, i když jsme se my dva sobě odcizili, stejně vím, že si děláváš starosti, jestli pořádně jím. Jako vždycky. Díky chabému pokusu Mary Woolfordové o pomstu budu mít dnes večer pořádné jídlo. Žádné podrazy našich sousedů mě ještě nikdy tak neuklidnily.

Například ty litry rudé barvy rozlité všude po přední verandě, když jsem ještě bydlela v našem okázaném domě ve stylu ranče (bylo to tak, Frankline, ať se ti to líbí nebo ne – *ve stylu ranče*) na Palisades Parade. Na oknech, na vchodových dveřích. Provedli to v noci a než jsem se druhý den ráno probudila, barva ani nestačila zaschnout. Tehdy, sotva měsíc nebo tak, co se to stalo – jak vůbec hodlám ten *čtvrtek* pojmenovat? –, jsem si myslela, že už mě nic nedokáže vyděsit, dokonce ani ranit. Domnívám se, že je to rozšířený názor, že člověk je tak zničený, že katastrofa mu ve své bezvýhradnosti zaručí bezpečí.

Když jsem tenkrát obešla roh mezi kuchyní a obývacím pokojem, naplno mi došlo, že jsou to jen kecy, že se mnou už nic nehne. Vyjekla jsem. Okny proudilo dovnitř slunce, tedy aspoň

sklem nepocákaným barvou. Navíc prosvítalo v místech, kde barva byla nejtenčí, a našedlé stěny pokoje zalévalo řvavě krvavou září typickou pro nevkusné čínské restaurace.

Odjakživa jsem mívala zvyk, však víš, cos ho u mě obdivoval, postavit se právě tomu, čeho jsem se bála, i když jsem si ho vypěstovala v dobách, kdy jsem měla strach nejvš z toho, že zabloudím v neznámém městě – dětská hra. Co bych dala za návrat do těch časů, kdy jsem neměla sebemenší tušení, co mě čeká v budoucnu. Přesto, člověk se těžko zbavuje starých zvyků, takže místo toho, abych utekla do postele a přetáhla si přikrývku přes hlavu, rozhodla jsem se zmapovat škody. Ale přední dveře nešly otevřít. Byly zalepené tlustou vrstvou rudého laku. Na rozdíl od latexu není email vodou rozpustný. A email je drahý, Frankline. Někdo za něj utratil spoustu peněz. Naši staří sousedé měli celou řadu nedostatků, ale peníze jim nikdy nechyběly.

Zamířila jsem tedy k zadnímu vchodu a v županu obešla dům. Při pohledu na umělecké dílo našich bližních jsem cítila, jak mi obličej tuhne do stejné „chladné masky“, kterou v *New York Times* u mě popisovali během procesu. Zato *Post*, ne tak laskavý, přímo uvedl, že jsem měla veskrze „vyzývavý“ výraz, a v našich místních *Journal News* zašli ještě dál: „Podle kamenné tváře Evy Khatchadourianové by se dalo soudit, že její syn se nedopustil ničeho horšího, než že namočil dívčí culík do inkoustu.“ (Uznávám, že u soudu jsem ztuhla jako prkno, mhouřila oči a vsrkávala tváře až ke stoličkám. Pamatuji si, že jsem se držela jednoho z tvých chlapáckých hesel: „Neukaž jim, že trpíš.“ Ale, Frankline, „vyzývavá“? Přemáhala jsem pláč!)

Výsledný dojem byl impozantní. Tedy, pokud by si člověk potrpěl na senzaci, což tou dobou pro mě už rozhodně neplatilo. Dům vypadal, jako by mu někdo podřízнул krk. Pocákaný zběsile emailem, jehož barva byla vybrána tak pečlivě – temná, sytá,

trochu do nachova – jako by byla speciálně namíchaná. Tupě jsem si pomyslela, že pokud si provinilci tu barvu vyžádali a nesebrali ji přímo z regálu, policie by je mohla vystopovat.

Ale na policejní stanici jsem nehodlala vstoupit dřív, dokud mě někdo nedonutí.

Kimono jsem měla tenké, právě to, cos mi v osmdesátém roce dal k našemu prvnímu výročí. Bylo letní, jediný župan, co jsem měla od tebe, ale jiný bych neoblékla. Vyhodila jsem tolik věcí, ale nic z toho, cos mi daroval nebo co po tobě zbylo. Přiznávám, že tyhle talismany mě mučí. Taký proto si je schovávám. Všichni arogantní cvokaři by prohlásili, že moje přecpané skříňe nejsou „zdravé“. S dovolením bych nesouhlasila. Na rozdíl od zděšené, nemorální bolesti nad Kevinem, barvou, trestnými i občanskými soudy, tahle bolest je *ryzí*. V šedesátých letech ji zlehčovali, ale ryzost je dar, který jsem se naučila oceňovat jako nečekanou vzácnost.

Jde o to, že jak jsem si přidržovala na těle jemnou modrou bavlnu a hodnotila poněkud ukvapené sprejerské dílo, které naši sousedi dobrovolně sponzorovali, trásla jsem se zimou. Byl květen, ale chladno, s řezavým větrem. Nejspíš jsem si představovala, že v důsledku osobní apokalypsy se drobné životní mrzutosti rozplynou beze stopy. Ale není to pravda. Člověk dál cítí chlad, dál je vztekly, když se mu na poště ztratí balíček, a pořád ho dopaluje, když mu v cukrárně vrátí špatně drobné. Mohlo se zdát, že vzhledem k okolnostem mi bylo trochu trapné, že dál potřebuji nosit svetr nebo členku nebo se ozvat, že mě ošídili o dolar a padesát centů. Jenže od toho *čtvrťka* jsem měla celý život zahalený tak těžkou dekou studu, že jsem se rozhodla chápat tu pomíjivou husí kůži jako útěchu, důkazy přežívající slušnosti – fakt, že jsem do toho počasí oblečená nedostatečně nebo se naštvat ve Wal-martu, protože v hale velké jak dobytčí trh nemůžu najít obyčejnou krabičku kuchyňských sirek.

Vracela jsem se k zadním dveřím a dumala nad záhadou, jak tlupa záškodníků mohla dům napadnout, a já uvnitř spala a nic netušila. Vinila jsem z toho velkou dávku prášků na spaní, které jsem brala každý večer (prosím tě, nevyčítej mi to, Frankline, vím, že jsi proti tomu), dokud jsem si neuvědomila, že si to vybauji úplně špatně. Tohle bylo o měsíc později, ne o den. Útok nedoprovázely žádné posměšky ani hulákání, nebyly tu žádné kukly ani brokovnice s upilovanými hlavněmi. Přikradli se tiše. Jediné zvuky vydávaly praskající větvičky, tlumený úder, jak první plná plechovka ohodila naše lesklé mahagonové dveře, konejšivé zašumění oceánu barvy po skle, jemné rat-a-tat-a-tat, jak se rozprskly krůpěje, sotva hlasitěji než hustý déšť. Náš dům nepospřevali barvou ve výbuchu náhlého vzteku, ale napadli ho s nenávisť, která se zahušťovala, až byla hustá a aromatická jako jemná francouzská omáčka.

Asi bys trval na tom, že si najmeme někoho, kdo dům očistí. Vždycky jsi byl unešený z nádherné americké záliby ve specializaci, z toho, že existuje odborník na všechno, nač si jen člověk vzpomene, a občas jsi čistě pro zábavu listoval *Zlatými stránkami*. „Odstraňovač barev: Nachový email.“ Ale v novinách tolik nadělali s tím, jak jsme bohatí, jak jsme Kevina rozmazlili. Nechtěla jsem dopřát Gladstone uspokojení z výsměchu: hele, jí stačí najmout si poskoka, aby tu spoušť uklidil, stejně jako tenkrát toho drahého advokáta. Kdepak, museli na mě každý den za dnem koukat, jak barvu ručně škrábu, jak jsem si na cihly pronajala pískovač. Jednou večer jsem po celodenní dřině zahlédla svůj vlastní odraz – zamazané oblečení, polámané nehty, pocákané vlasy – a zavřískla jsem. Takhle jsem totiž už jednou vypadala.

*

křeslo... Ne, nebyl tak hrozný jako v Columbine. Kolik jich bylo, deset, kotě? Devět, správně, sedm dětí, dva dospělí. Ta učitelka, co ji sejmul, byla pro toho spratka něco jako idol, nebo tak. A víte, nesváděl bych to na videohry, rockovou muziku. My přece taky vyrůstali na rocku, no ne? A nikdo z nás nedostal na střední škole záchvat vražedného šílenství. Nebo si vezměte Lawrence. Ten mrňous zbožňuje televizní filmy plné krve a vylezlých střev, a při těch největších krutárnách ani nemrkne. Ale když mu přejeli králíčka? Probrečel celý týden. Děti ten rozdíl poznají.

Učtme ho rozlišit, co je správné a co ne. Možná to vypadá nefér, ale člověk se prostě musí ptát, co to je za rodiče.

Eva

15. LISTOPAD 2000

Milý Frankline,

víš, snažím se chovat zdvořile. A tak když moji kolegové – přesně tak, jsem zaměstnaná, v místní cestovní kanceláři, věř nebo nevěř, a navíc ráda –, když zkrátka začnou pěníť kvůli nepřiměřenému počtu hlasů pro Pata Buchanana v Palm Beach, čekám velmi trpělivě, než skončí. Tak jsem se svým způsobem stala žádaným zbožím. V celé kanceláři jsem jediná, kdo je nechá dokončit větu. I když atmosféra v téhle zemi zčistajasna začala připomínat karneval, slavnost zuřivých rozporů, necítím se tu jako vítaný host. Kašlu na to, kdo je prezident.

Přesto dokážu ten poslední týden až příliš živě nazírat brýlemi svých soukromých kdyby-tak. Já osobně bych hlasovala pro Gora, ty pro Bushe. Před volbami bychom spolu absolvovali spoustu vášnivých debat, ale tohle – tohle – och, bylo by to nádherné. Hlasité, neústupné bouchání pěstí do stolu a praskání dveřmi, já přednáším vybrané úryvky z *New York Times*, ty zuřivě podtrhuješ články ve *Wall Street Journal* – a celou tu dobu zadržujeme úsměv. Zoufale se mi stýská po diskusích nad minikulečnickem.

*

Bylo by však nesprávné tvrdit, že jsme se ke konci dne vždy radi-
li, jak jsem to naznačila na začátku dopisu. Že jsem se ti se vším
svěřovala... Naopak! Jedna z příčin, které mě nutí psát, je, že hlava
mi doslova puká všemi drobnými historkami, které jsem ti nikdy
neřekla.

Hlavně si nepředstavuj, že si svá tajemství vychutnávám. Lapi-
la mě, cpou se do mě o překot a už dávno si nepřeji víc, než vylít
si srdce. Bohužel, Frankline, tys to slyšet nechtěl. A já nepochy-
buji, že to platí dál. Možná jsem se tenkrát měla snažit víc, abys
mě vyslechl, ale brzy jsme se stali protivníky. U mnoha hádají-
cích se dvojic, které zastávají opačná stanoviska, je ten protiklad
dost nevyhraněný, jistá mez, abstrakce, která je rozděluje – dávná
nebo dočasná křivda, necitelný mocenský boj s životem jako tako-
vým... Zřejmě pak ve chvílích usmíření pomáhá dvojicím odbou-
rat tu dělicí čáru právě nereálnost jejich sporu. *Podívej*, představuji
si žárlivě jejich komentář, *v té místnosti není žádná hradba; mezi
námi je pouze vzduch, kterým na sebe můžeme dosáhnout*. Jenže
nás dělilo něco příliš hmatatelného, a pokud to s námi v pokoji
nebylo, umělo to k nám vstoupit o své vůli.

Náš syn. Který nevykládá drobné historky, ale jednu nekoneč-
nou. A ačkoliv každá přadlena chce zcela přirozeně začít začát-
kem vlákna, já té touze odolám. Vráťím se ještě víc nazpět. Tolik
příběhů se rozhodne dávno před svým začátkem.

Co nás to posedlo? Byli jsem tak šťastní! Proč jsme se tedy roz-
hodli riskovat všechno, co jsme měli, a šli do té hazardní sázky na
dítě? Tobě samozřejmě bude připadat hříšná už sama tato otázka.
Neplodné páry mají nárok na kyselé hrozny, vždyť je to proti
pravidlům, nemít dítě a strávit třeba jen minutku v tom zakáza-
ném paralelním světě bezdětných, mě ovšem Pandorina zvrácenost
nutí otevřít i to zakázané. Mám fantazii a ráda provokuji sama
sebe, ale tohle jsem o sobě věděla předem. To, že jsem prostě typ

ženy, která má schopnost, i když příšernou, proklínat i tak nezvratitelnou okolnost, jakou je jiná osoba. Ale na druhou stranu, existenci jiných lidí Kevin za nezvratitelnou nepovažoval – nemám pravdu?

Omlouvám se, ale nemůžeš po mně chtít, abych se tomu vyhnula. Možná nevím, jak to nazvat, ten *čtvrtek*. *Zvěřstvo* zní jako vytržené z novin, *incident* nevyjadřuje tu nestoudnost a *den, kdy náš vlastní syn spáchal masovou vraždu*, je zase moc dlouhé, nemyslíš? Uvádět to při každé zmínce? Jenže já se o tom zmiňovat budu. Každé ráno se probouzím s tím, co udělal, a chodím s tím každý večer do kuchyně. Je to moje ubohá náhražka za manžela.

A tak se prohřívám v hlubinách paměti a snažím se rekonstruovat těch pár měsíců roku 1982, kdy jsme se opravdu „rozhodovali“. Ještě pořád jsme bydleli v mém rozlehlém loftu v Tribece, kde jsme žili obklopeni povýšenými homosexuály, nezávislými umělci, které člověk odsoudil jako „požitkáře“, a dvojicemi bez závazků, které večer co večer jedly v Tex-Mex a do tří ráno klábosily o filmech. Děti v té čtvrti byly vzácné asi jako sovy a další ohrožené druhy, takže není divu, že naše plánování nikam nevedlo, bylo abstraktní. Dokonce jsme si stanovili konečný termín – moje sedmatřicáté narozeniny –, protože jsme nechtěli, aby s námi dítě žilo doma ještě v době, kdy se nám přehoupne šedesátka.

Až budeme šedesátníci! V té době bylo stáří stejně neuchopitelně teoretické jako dítě. Přesto čekám, že od nynějška za pět let se v té cizí zemi starců vylodím stejně bez círáů, jako když vystupuji z městského autobusu. Bylo to v roce 1999, kdy jsem udělala ten skok v čase, ačkoliv stárnutí nepozoruji ani tak v zrcadle jako spíš skrze ostatní lidi. Když jsem si v lednu zašla pro nový řidičský průkaz, například, úředník za stolem se vůbec netvářil překvapeně, že mi je celých čtyřiapadesát, a ty si pamatuješ, že

v tomhle ohledu jsem byla dost hýčkaná, zvyklá na obvyklý úžas, jako že vypadám přinejmenším o deset let mladší. Obdivování skončilo doslova přes noc. Dokonce jsem zažila jeden trapný rozhovor, brzy po tom *čtvrtku*, kdy mi zřízenec v metru na Manhatтанu připomněl, že všichni přes pětadesát mají právo na seniorskou slevu.

Shodovali jsme se v názoru, že případné rodičovství bude „tím nejdůležitějším rozhodnutím, jaké kdy spolu uděláme“. Přesto už sama závažnost toho rozhodnutí zaručovala, že nám vlastně nepřipadalo skutečné, a tak zůstávalo na úrovni vrtochu. Kdykoliv jeden z nás nadnesl tuto otázku, připadala jsem si jako sedmileté dítě, které si k Vánocům přeje čurací panenku.

A navíc si vzpomínám na jeden rozhovor z té doby, který se zmítal v zdánlivě libovolném rytmu mezi pro a proti. Neoptimističtěji jsme se k tomu stavěli po nedělním obědě s Brianem a Louise na Riverside Drive. Večere už nepořádali, protože se vždycky zvrty v zábavu s oddělenými rodiči. Jeden z manželů si hrál na dospělého s olivami a cabernetem, druhý odchyťoval, koupal a ukládal ke spánku ty dvě rozpustilé holčičky. Já, která jsem odjakživa dávala přednost večernímu společenskému životu – vábily mě jeho jisté prostopášné prvky –, jsem těžko mohla hledat něco prostopášného na tom vřelém a domáckém autorovi scénářů, který si sám vařil špagety a zaléval kadeřavou petrželku na okenní římse.

Když jsme pak sjížděli výtahem do přízemí, žasla jsem: „A přitom s ním býval takový odvaz!“

„Říkáš to závistivě,“ poznamenal jsi.

„No, jsem si jistá, že teď je šťastnější než dřív.“

Jistá jsem si tím ale nebyla. Tehdy jsem ještě měla dost zdravého rozumu a zachovala jsem si podezřívavost. Popravdě, návštěva byla nesmírně „milá“, vyvolala ve mně však pocity zvláštního

ochuzení. Já obdivovala nádherný dubový nábytek v jídelně, ukořistěný na severu státu při garážovém výprodeji, zatímco ty ses věnoval podrobné inventuře panenek mladšího děvčátka s trpělivostí, která mě vyváděla z míry. S upřímným zápalem jsme chválili novátorský salát, protože počátkem osmdesátých let nevyšel ještě kozí sýr a rajčata sušená na slunci z módy.

Už před lety jsme se dohodli, že ty a Brian se nebudete hádat o Ronalda Reagana. Pro tebe to byl dobrosrdečný idol s přirozeným kouzlem a fiskální vynalézavostí, jenž vrátil národu hrdost, pro Briana to byla postava ztělesňující zlověstnou idiocii, jež ožebračila zem daňovými úlevami pro bohaté. Drželi jsme se tedy bezpečných témat, zatímco v pozadí dospěle hlasitě pěly „Evony a Ivory“ a já dusila své podráždění z toho, že holčičky zpívají falešně s nimi a pouštějí pořád dokola jednu stranu desky. Tys lkal nad faktem, že *Knicks* to nedotáhli do playoff, a Brian předvedl fantastický výkon v roli člověka, který se zajímá o sport. Všichni jsme vyjádřili zklamání, že *All in the Family* brzy zakončí svou poslední sezónu, ale shodli jsme se, že hra se už stejně obehrla. Jediný konflikt, k němuž během celého odpoledne došlo, se týkal rovněž zpečetěného osudu seriálu *M*A*S*H*. Přestože jsi dobře věděl, že Brian Alana Aldu zbožňuje, pohaněl jsi ho coby „pokryteckého suchara“.

Ale ostatní neshody se vyřešily v až neuvěřitelně vlídném duchu. Brian měl slabost pro Izrael a já měla sto chutí prohodit něco nevzrušeného o „židonacismu“ a rozmetat tak tuhle přátelskou chvilku. Místo toho jsem se zeptala na téma jeho nového scénáře, ale pořádné odpovědi jsem se nedočkala, protože starší holčička si zamotala žvýkačku do vlásků blondatých jako Barbie. Následovaly dlouhé úvahy o různých rozpouštědlech, které Brian ukončil tím, že kadeř uříznul porcovacím nožem a Louise tím kapku namíchnul. Ale to byl ojedinělý incident a jinak to nikdo

nepřeháněl s pitím a nikdo se neurážel. Byt byl hezký, jídlo dobré, děvčátka milá – milá, milá, *milá*.

Sama nad sebou jsem cítila zklamání, že mě náš dokonale příjemný oběd s dokonale příjemnými lidmi neuspokojil. Proč bych měla dát přednost hádce? Vždyť obě holčičky byly naprosto okouzlující, tak co sešlo na tom, že v jednom kuse vyrušovaly a já za celé odpoledne nemohla dokončit jedinou myšlenku? Měla jsem přece za manžela muže, jehož miluji, tak proč si cosi zlotřilého ve mně přálo, aby mi Brian vklouzl rukou pod sukni, když jsem mu pomáhala z kuchyně nosit misky se zmrzlinou? Udělala jsem dobře, že jsem se za to v duchu hned nakopla. Za pár let bych ráda dala celý svůj plat za obyčejné dobrosrdečné rodinné shromáždění, během kterého by děti nevyvedly nic horšího, než že si jedno z nich nalepí žvýkačku do vlasů.

Tys ale v hale bujaře zahlaholil: „To bylo senzační. Podle mě jsou oba super. Musíme je co nejdřív pozvat, pokud si seženou hlídání.“

Držela jsem jazyk za zuby. Neměl jsi zájem o moje hnidopišské rýpání – poslyš, nebyl ten oběd trochu bezvýrazný, neměls ten dojem, že v důsledku je ten Brianův postoj *taťka to ví nejlíp* hrozně mdlý a vyšumělý a fotrovský, když přeci Brian býval (konečně se můžu přiznat k jedné rychlovce v šatně pro hosty na mejdanu ještě předtím, než jsme se poznali my dva) takové číslo. Velmi pravděpodobně jsi cítil navlas totéž co já, že tahle po všech stránkách úsměvná návštěva i tobě připadala nanicovaná a nudná, ale místo abys dal přednost jinému očividnému ideálu – protože jsme nehodlali kupovat ilegálně kokain –, jsi se rozhodl nesouhlasit. Jsou to bezva lidi a chovali se k nám mile, a proto jsme se *příjemně bavili*. Odlišný závěr by děsil.

Tys považoval spásu za akt vlastní vůle. Podceňoval jsi lidi (takové jako já) pro jejich tvrdohlavou neurčitou nespokojenost,

protože nepochopení prosté nádhery života svědčí podle tebe o slabé povaze. Odjakživa jsi nesnášel zmlsané jedlíky, hypochondry a snoby, kteří ohrnují nos nad *Cenou za něžnost* jen proto, že je to populární. Příjemné jídlo, příjemný byt, příjemní lidé – co víc bych si ještě mohla přát? Kromě toho, spokojený život nezaklepe na dveře jenom tak sám od sebe. Radost je dřina. Takže pokud člověk při troše snahy uvěří, že teoreticky jsme se s Brianem a Louise hezky pobavili, pak jsme se hezky pobavili i ve skutečnosti. Jediným důkazem toho, že i tobě vlastně celé odpoledne připadalo náročné, bylo tvoje přehnané nadšení.

Jsem si jistá, že když jsme otočnými dveřmi vyšli na Riverside Drive, cítila jsem jenom prchavé, neurčité znepokojení. Ty myšlenky mě přišly strašit až později, ačkoliv jsem nemohla předvídat, že tvoje nutkání uložit svou divokou deformovanou zkušenost do úhledné krabičky, spolu s upřímným zmatkem nad *takhle by to mělo být* – tvůj srdcervoucí sklon plést si to, co bys měl, s tím, po čem zoufale toužíš –, povede k tak katastrofickým důsledkům.

Navrhla jsem, abychom domů šli pěšky. Tehdy na cestě do pekla jsem chodila pěšky všude, ten nápad byl pro mě přirozený.

„Ale do Tribecy to je nejméně deset dvanáct kilometrů!“ namítl jsi.

„Taky si nebereš taxík, abys sedmtisícpětsetkrát poskočil při zápase Knicks, takže pořádná chůze, která tě dostane k cíli, by ti neměla připadat vyčerpávající.“

„Čerta, jo. Všechno má svoje místo.“ Pokud se tvůj smysl pro řád omezoval na skládání košil nebo cvičení, byl okouzlující. V závažnějších souvislostech, Frankline, jsem už ale tolik okouzlená nebyla. Pořádkumilovnost časem snadno sklouzne do nudné rutiny.

Pohrozila jsem tedy, že domů dojdou sama, a to pomohlo. O tři dny později jsem měla odletět do Švédska a tys lačnil po mé společnosti. Hlučně jsme po cestičce přirážovali do Riverside

Parku, kde byly v plném květu jinany a na travnatém svahu provozovali anorektičky tai-či. V nadšení nad tím, že jsem prchla před vlastními přáteli, jsem klopýtla.

„Ty jsi opilá,“ poznamenal jsi.

„Dvě skleničky!“

Kárávě jsi mlasknul. „Uprostřed dne.“

„Měla jsem vypít tři!“ pronesla jsem rázně. Každou radost jsi omezoval na příděly – kromě *televize*. Občas jsem si přála, aby ses odvážal, jako když jsi v oné bezstarostné době, kdy jsme spolu chodili, dorazil k mým dveřím se dvěma lahvemi suchého burgundského, šesti pivy a chlípným úsměvem, jenž nehodlal zmizet, dokud si nezašukáme.

„Brianovy dcerky,“ pronesla jsem koženě. „Probudily v tobě touhu po vlastním dítěti?“

„M-m-možná. Jsou roztomilé. Na druhou stranu, nejsem to já, kdo musí s těmi zvířátky přežít, když chtějí sušenku a pět milionů doušků vody.“

Chápala jsem to. Tyhle naše řeči byly spíš silácké a tvoje otevřené doznání bylo zcela nezávazné. Jeden z nás se vždycky uhnízdil v roli přihloupělého obhájce rodičovských blažeností a já pak obvykle spustila lavinu lamentací na slavnostní přehlídku našich budoucích ratolestí: dítě je hlučné, nepořádné, omezující a nevděčné. Tentokrát jsem ale vsadila na odvážnější roli: „Kdybych otěhotněla, přinejmenším by se něco dělo.“

„Očividně,“ poznamenal jsi suše. „Měla bys dítě.“

Odvlekla jsem tě z chodníku až k říčnímu břehu. „Líbí se mi představa, že bych obrátila stránku, to je všechno.“

„Je to nevyzpytatelné.“

„Chci říct, jsme přece šťastní? Nemyslíš?“

„Jistě,“ přitakal jsi obezřetně. „Asi jsme.“ Podle tebe nesnesla naše spokojenost bližší zkoumání – jako kdyby to byl plachý

pták, jenž se vyplaší a odletí právě v okamžiku, kdy jeden z nás vykřikne: *Podívej na tu nádhernou labuť!*

„No, možná jsme šťastní až moc.“

„Ano, chtěl jsem si o tom s tebou promluvit. Přál bych si, abych se vedle tebe mohl víc trápit.“

„Nech toho. Mluvíím o příběhu. Pohádky končí ‚A žili šťastně až do smrti‘.“

„Prokaž mi laskavost: Seřvi mě.“

Och, tys přesně věděl, jak to myslím. Ne že by štěstí bylo nudné. Jen se o něm dobře nemluví. K největším zábavám stárnoucích patří přemýšlení svého vlastního příběhu, a to nejen kvůli ostatním, ale i kvůli sobě. Měla bych to vědět. Před svým příběhem denně prchám a on mě pronásleduje jak věrný pes. Od svého mladšího já jsem se proto distancovala v tom, že lidi, kteří sami sobě mají jen máloco nebo nic k vyprávění, považuji za úžasné šťastlivce.

V záři dubnového slunce jsme se zastavili u tenisových kurtů a škvírou v zeleném síťovém větrolamu obdivovali mohutný bek-hend jednoho z hráčů. „Všechno vypadá tak bezproblémově,“ lkala jsem. „Nakladatelství A Wing and a Prayer se rozjelo, takže jediné, co mi ještě může profesně hrozit, je bankrot. Spíš bych ale mohla vydělavat víc peněz než teď – ale já jsem stejně závislák na sekáčích, Frankline, a nevím, co si s tolika penězi počít. Peníze mě nudí a to postupně vede k tomu, že mi tak nějak přestává vyhovovat náš životní styl. Spousta lidí nemá dítě jenom proto, že si ho nemůžou dovolit. Těšilo by mě, kdybychom peníze utráceli za něco důležitého.“

„Já důležitý nejsem?“

„Nejsi dost náročný.“

„Nové švihadlo?“

„Deset babek.“

„No,“ připustil jsi, „dítě by aspoň vyřešilo *zásadní* otázku.“

I já uměla být zvrhlá. „Jakou *zásadní* otázku?“

„Vždyť víš,“ prohodils pobaveně a protáhl začátek slova jako zábavný konferenciér, „to odvěké *é-é-existencionální* dilema.“

Netušila jsem proč, ale tvoje *zásadní* otázka na mě dojem neudělala. Mnohem radši jsem obrátila pozornost k sobě. „Vždycky se můžu mrknout do nové země...“

„Ještě nějaká zbývá? Probíráš se zeměmi jako většina lidí ponožkami v zásuvce.“

„Rusko,“ poznamenala jsem. „Ale neboj se, výjimečně nevyhrožuju, že dovolím Aeroflotu, aby mi diktoval život. Protože poslední dobou... mi všechno připadá nějak stejné. V každé zemi je sice jiné jídlo, ale všude je *jídlo*, chápeš, jak to myslím?“

„Jak tomu říkáš? Aha. Kecy.“

Víš, tehdy jsi mívál ve zvyku předstírat, že nemáš potuchy, o čem mluvím, jako bych rozebírala příliš složité nebo neuchopitelné téma. Později se tahle strategie hry na hlupáčka, jež začala jako něžné škádlení, zvrhla do zlověstnější neschopnosti pochopit, oč mi jde. Ne proto, že by to bylo příliš nesrozumitelné, ale naopak – bylo to příliš jasné a tobě to vadilo.

Dovol mi tedy vysvětlení: Všechny země mají odlišné počasí, ale všechny nějaké počasí mají, mají jistou architekturu, krkání u jídelního stolu považují buď za lichotivé, nebo za vulgární. Z toho důvodu jsem začala věnovat menší pozornost tomu, jestli se člověk musí u dveří v Maroku vyzout ze sandálů, než faktu, že každá kultura má své zvyky týkající se obouvaní. Připadalo mi to jako zbytečně velká námaha – proclívat zavazadla, zvykat si na jiná časová pásma –, jen aby člověk zůstal vězet v neměnných návaznostech ohledně počasí a bot. A tyto návaznosti začaly samy o sobě připomínat cíl, takže jsem s nemilosrdnou pravidelností skončila vždy na stejném místě. Občas jsem sice brebentila o globalizaci – teď bych tvé oblíbené čokoládově hnědé boty značky Stove

z banánové republiky mohla koupit v Bangkoku –, ale skutečně monotónním se stal pouze svět v mé hlavě, co jsem si myslela a jak jsem to prožívala a co jsem říkala. Jediný způsob, jak hlavu přemístit jinam, by bylo odcestovat do neznámého života a ne jenom na neznámé letiště.

„Mateřství,“ řekla jsem v parku stručně. „Tak, to TEDY je neznámá země.“

Při těch vzácných příležitostech, kdy se zdálo, že bych to vážně chtěla *udělat*, jsi okamžitě znervózněl. „Možná jsi přehnaně spokojená se svým úspěchem,“ nadhodil jsi. „Hledání exteriérů pro natáčení reklam klientů z Madison Avenue u mě nevyvolává zrovna orgasmus ze seberealizace.“

„No dobře.“ Zastavila jsem se, opřela se o vyhráté dřevěné zábradlí podél řeky Hudson a roztáhla paže do obou stran, abych ti viděla přímo do obličeje. „Tak co se tedy stane? Pokud jde o práci, nač podle tebe čekáme a v co doufáme?“

Zavrtěl jsi hlavou, pátravě jsi mi hleděl do tváře. Zřejmě ses snažil ujistit, že se nepokouším o útok na tvoje úspěchy nebo význam tvé práce. Tady šlo o něco jiného. „Mohl bych třeba hledat exteriéry pro filmy.“

„Ale odjakživa jsi tvrdil, že jde v podstatě o stejnou práci. Najdeš plátno, ale scénu na něm vymaluje někdo jiný. A reklamy vynášejí víc.“

„Vzhledem k zazobanosti mé manželky na tom nezáleží.“

„Ale záleží.“ Tvoje tolerance vůči mým obrovským příjmům měla své meze.

„Uvažoval jsem, že zkusím něco úplně jiného.“

„Třeba co? Planeš touhou otevřít si vlastní restauraci?“

Usmál ses. „To nikdy.“

„Přesně. Jsi příliš praktický. Možná budeš dělat něco jinak, ale bude to vlastně pořád na stejné rovině. Teď mluvím o místě, kde

žijeme. O emocionálním, pomyslném místě. Žijeme v Holandsku. A občas zoufale toužíme po Nepálu.“

Vzhledem k faktu, že ostatní Newyorčani byli tak ctižádostiví, právem se tě mohlo dotknout, že tě taky nepovažují za ambiciózního. Ale jedna z věcí, k nimž ses stavěl prakticky, jsi byl ty sám, takže ses neurazil. Ctižádostivý jsi byl – a to ohledně svého života v tom smyslu, jaký bude ráno po probuzení, ale ne kvůli nějakému úspěchu. Stejně jako většina lidí, které od nejútlejšího věku nežene žádné poslání, považoval jsi práci za nepodstatnou. Jakékoliv zaměstnání by ti vyplnilo den, ne však srdce. To se mi na tobě líbilo. Nesmírně se mi to líbilo.

Šli jsme dál a já ti pohupovala rukou. „Rodiče nám co nevidět zemřou,“ shrnula jsem. „Popravdě, všichni naši známí začnou jeden po druhém řešit svoje vlastní životní břemena. Zestárneme a v jistém bodě člověk začne přátele spíš ztrácet než získávat. Jistě, můžeme jezdit na dovolené, nakonec se smířit s kufry na kolečkách. Můžeme víc jíst, vypít víc vína a užívat si víc sexu. Ale – a nevykládej si to nesprávně – obávám se, že to všechno začíná být dost ohrané.“

„Jeden z nás přece může dostat rakovinu slinivky,“ nadhodil jsi vstřícně.

„Jistě. Nebo nabourat s dodávkou do mixu s cementem, čímž by příběh získal kapku akčnosti. Ale právě o tom mluvím. Všechno, co se nám může odteď přihodit – pochop, nemyslím zamílovanou pohlednici z Francie, ale co se skutečně může reálně přihodit –, je příšerné.“

Políbil jsi mě do vlasů. „Sakra morbidní řeči na tak krásný den.“

Pár kroků jsme ušli napůl v objetí, ale nedokázali jsme sladit krok, a tak jsem se spokojila s tím, že jsem ti zahákla ukazovák do poutka na pásek. „Znáš ten eufemismus, *je v naději*? Je to výstižné.

Narození dítěte, pokud je zdravé, je důvod k radosti. Je to dobrá věc, velká, báječná, obrovská událost. A od té chvíle, všechno dobré, co se přihodí dětem, se přihodí i tobě. To zlé samozřejmě taky," dodala jsem spěšně, „ale jinak, však víš, první krůčky, první schůzky, první místo ve skákání v pytlích. Děti odmaturojou, uzavrou manželství, samy mají děti – v jistém směru můžeš dělat všechno podruhé. I kdyby naše dítě mělo problémy," zmínila jsem idiotsky, „přinejmenším by to byly naše vlastní, staré známé problémy..."

Dost. Vzpomínky na ten rozhovor mi rozdírají srdce.

Při zpětném pohledu myslím, že moje tvrzení o touze po větším dobrodružství bylo jen nepřímou narážkou na fakt, že chci milovat ještě někoho dalšího. Podobné věci jsme nikdy nevyslovili přímo. Byli jsme příliš plaší. A já se bála třeba jen naznačit, že bys mi byl málo. Dokonce i teď, kdy už spolu nejsme, bych ráda překonala ostýchavost a mnohem častěji ti říkala, že láska k tobě byla ta nejúžasnější věc, jaká mě kdy potkala. Nejenom proces zamilování se, ale samotný stav lásky. Každý den, který jsme nestrávili spolu, jsem si představovala tvou širokou teplou hruď, prsní svaly tuhé a výrazné díky stovce tvých každodenních kliků, údolíčko u klíční kosti, kde jsem si mohla opřít hlavu za těch skvostných rán, kdy jsem nespěchala na letadlo. Občas jsi mě někud zpoza rohu zavolal jménem: „Eé-VO!“, často vznětlivě, úsečně, panovačně, volals mě k noze, protože jsem ti patřila jako *pes*, Frankline! Ale já byla skutečně tvoje a nevzpouzela jsem se tomu a chtěla jsem, aby ses mě domáhal: „Eeeeeee-VO!“, vždy s tím důrazem na druhou slabiku. A byly večery, kdy jsem se stěží vzmohla na odpověď na nějakou tvou otázku, protože hrdlo se mi sevřelo narůstajícím dojetím. Pak jsem u kuchyňské linky musela přestat s krájením jablek do drobenkového koláče, protože

oči se mi zalily slzami a kuchyně náhle zkapalněla a roztrásla se a kdybych pokračovala v krájení, určitě bych se řízla. A kdykoliv jsem se řízla, křičel jsi na mě, uvádělo tě to v zuřivost a nesmyslnost tvého vzteku mě skoro přinutila to zopakovat.

Nikdy, ani jedinkrát jsem tě nepovažovala za samozřejmost. Na to jsme se potkali příliš pozdě. Mně už bylo skoro třiatřicet a předchozí roky bez tebe byly příliš chladné a vlezlé, než aby mi zázrak tvé přítomnosti časem zevšedněl. Po té nekonečně dlouhé době, kdy jsem přežívala jen o drobtích ze svého emocionálního stolu, jsi mě rozmazloval každodenním spoluspiklenectvím (třeba když jsme komentovali, kdo vypadá pitomě na večírku) nebo květinami bez konkrétního důvodu a vzkazy přichycenými k lednici magnetem, které jsi vždy podepsal „XXXX, Franklin“. Probudil jsi ve mně nenasytost. Jako každý správný narkoman jsem chtěla pořád víc. A byla jsem zvědavá. Zkoušela jsem si představit, jaké by to bylo, kdyby na mě zpoza stejného rohu volal tenký hlásek: „Mamm-MÍÍÍ?“ Ty jsi to odstartoval – jako když ti někdo daruje jednoho slona vyřezaného z ebenového dřeva a tebe najednou napadne, že by bylo prima založit si sbírku.

Eva

P.S.

(3:40 RÁNO)

Snažím se usnout bez prášků na spaní, asi i proto, že vím, že bys nesouhlasil, že je užívám. Jenže bez prášků se pořád převaluji. Zítra budu v Travel R Us úplně nemožná, ale ráda bych zapsala ještě jednu vzpomínku z toho období.

Pamatuješ, jak jsme si s Eileen a Belmontem zašli na kraby? Ten večer ale *byl* zhýralý. Dokonce i ty jsi hodil opatrnost za hlavu a ve dvě ráno ses vrhnul po ostružinové brandy. Bez jediného

vyrušení, kdy bychom museli pochválit panenkovské šatíčky, bez starostí, že zítra se *jde do školy*, jsme hltali ovoce a zmrzlinu a vylokali druhou sklenku toho čirého, opojného bobulového likéru a v rozjaření věčné puberty typické pro bezdětné páry středního věku jsme se navzájem chechtali svým trumfovacím historkám.

Bavili jsme se o svých rodičích – či spíš o jejich společných vadách. Vyhlásili jsme něco jako neoficiální soutěž: čí rodiče jsou větší cvoci. Tys byl v nevýhodě. Jednotvárný novoanglický stoicismus tvých rodičů se špatně parodoval. Naopak, důmyslné klíčování mé matky, aby nemusela vyjít z domu, vyvolaly bouřlivé veselí, a dokonce se mi podařilo objasnit soukromý vtípek mezi mnou a bratrem Gilesem „je to velmi praktické“ – což byla roduinná fráze pro „dovezou to“. V těch dobách (předtím, než přestal dětem dovolovat, aby se ke mně vůbec přiblížily), mi stačilo Gilesovi říct „je to velmi praktické“ a už hýkal smíchy. Nad rámem mi stačilo říct Eileen a Belmontovi „je to velmi praktické“ a už se taky chechtali.

Ani jeden z nás však nemohl soupeřit s tím mezirasovým cirkusovým týmem našich bohémských sousedů. Eileenina matka byla schizofrenička, její otec falešný hráč karet. Belmontova matka byla prostitutka ve výslužbě, jež se dodnes oblékala jako Bette Davisová z filmu *Co se stalo s baby Jane?*, a jeho otec byl nepřítliš slavný jazzový bubeník, který hrál s Dizzy Gillespiem. Vycítila jsem, že ty historky vykládali už dřív, ale díky tomu je podávali skvěle a po té spoustě chardonnay, kterým jsem splachovala krabí hostinu, jsem se smála, až mi tekly slzy. V jedné chvíli mě napadlo, že zavedu hovor k tomu absurdnímu rozhodnutí, k němuž jsme se my dva pokoušeli dospět, ale Eileen a Belmont byli nejmíň o deset let starší a nebyla jsem si jistá, že bezdětní zůstali záměrně – zmíněné téma by mohlo být nelaskavé.

Odešli až skoro ve čtyři ráno. A nevykládej si to nesprávně – tentokrát jsem se báječně bavila. Byl to jeden z těch výjimečných večerů, které stály za honičku na rybím trhu i za krájení spousty ovoce, a dokonce měl stát i za úklid celé kuchyně, poprášené moukou a ulepené mangovými slupkami. Když večer skončil, cítila jsem se maličko posmutněle, nebo možná otupěle, protože jsem to přehnala s alkoholem, jehož opojné účinky už dosáhly vrcholu a nechaly po sobě jen vrávoravou chůzi a potíže se soustředěním, když jsem se snažila neupustit vinné sklenky. Ale kvůli tomu jsem smutná nebyla.

„Jsi zamlklá,“ poznamenal, zatímco jsi rovnal talíře. „Unavená?“

Vylovila jsem osamělé krabí klepeto, které spadlo do pánve. „Těmi řečmi o rodičích jsme strávili určitě čtyři, pět hodin.“

„No a? Pokud se cítíš provinile, protože jsi pomlouvala matičku, rozhrěšení se nedočkáš dřív než v roce dva tisíce pětadvacet. Vždyť je to tvoje oblíbená zábava.“

„To já vím. A právě to mě trápí.“

„Neslyšela tě. A nikdo u stolu nevěřil, že když ti připadá legrační, nepovažuješ ji zároveň za tragickou postavu. Nebo že ji nemáš ráda.“ A dodal jsi: „Svým způsobem.“

„Ale až umře, nebudeme moct... nebudu v tom moct dál pokračovat. Už nebudu moct být tak jízlivá, abych si nepřipadala jako zrádce.“

„V tom případě tu nebožačku ostouzej, dokud to jde.“

„Ale je normální, že se v našem věku hodiny bavíme o svých rodičích?“

„V čem je problém? Řehtala ses tak bláznivě, že ses určitě počurala.“

„Víš, když odešli, představila jsem si nás čtyři jako osmdesátníky pokryté jaterními skvrnami, jak pořád nasáváme a pořád vykládáme stejné historky. Možná zabarvené láskou a lítostí, protože

už budou po smrti, ale my si pořád ještě budeme povídat o našich ujetých matkách a otcích. Není to kapku ubohé?“

„Radši by ses užírala nad Salvadorem.“

„Tak to není...“

„Nebo bys po večeri rozdělovala naše kulturní mátové bonbónky: Belgičani jsou hulváti, Thajci odsuzují něžnosti na veřejnosti a Němci jsou posedlí výkaly.“

Zatrpklý podtón těchto vtípků výrazně sílil. Moje těžce vydřené antropologické nuggety ti podle všeho připomněly, že si jezdím do ciziny za dobrodružstvím, zatímco ty na předměstí New Jersey pátráš po rozpadající se garáži pro Black and Decker. Mohla jsem sice vyštěknout, že se tedy omlouvám, že tě moje cestovatelské historky nudí, ale ty sis ze mě spíš jen utahoval, bylo pozdě a já na hádku neměla náladu.

„Neplácej hlouposti,“ napomenula jsem tě. „Jsem jako každý jiný: ráda se bavím o jiných lidech. Ne o *národech*. O lidech, co znám, o lidech, co mi jsou blízcí – co mě dohánějí k šílenství. Ale mám dojem, že svou rodinu jsem už vypotřebovala. Tatínek zahynul ještě před mým narozením; a jeden brácha a jedna máma jsou dost chabý výběr. Upřímně řečeno, Frankline, možná bychom si měli pořídit dítě už jen proto, abychom měli i jiné téma k hovoru.“

„Tak *toble*,“ hodil jsi do dřezu kastrol od špenátu, „je *nezodpovědné*.“

Zadržela jsem ti ruku. „Není. Mluvíme o tom, nač myslíme, kolem čeho se točí náš život. Nejsem si jistá, že ten svůj chci strávit tím, že se budu ohlížet přes rameno na generaci, jejíž linii osobně pomáhám ochudit. V bezdětnosti je něco nihilistického, Frankline. Jako kdyby člověk nevěřil v celé *lidstvo*. Pokud by se naším příkladem řídil každý, během staletí bychom jako druh vyhynuli.“

„Jdi ty,“ posmíval ses mi. „Nikdo si nepořizuje děti, aby zachránil svůj druh.“

„Vědomě možná ne. Ale teprve zhruba od roku devatenáct set šedesát si o tom můžeme rozhodnout i jiným způsobem, než tím, že vstoupíme do kláštera. Kromě toho, po podobných večírcích by mi připadalo jako poetická spravedlnost mít dospělé děti, které se svými kamarády proklábosí celé hodiny o *mně*.“

Důkaz toho, jak člověk chrání sám sebe! Vždyť mě děsila už jen pouhá představa, že mě někdo takhle pitvá! *Že je maminka hezká? Že je maminka statečná? Jéminkote, vždyť ona navštívila všechny ty brozný země úplně sama!* Tyhle sny o večerním rozjímání mých dětí nad svou matkou byly zředěné právě tím zbožným obdivem, který tak nápadně chyběl při mém zběsilém pitvání vlastní matky. Zkus: *Že je maminka děsný snob? Že má obrovský frňák? A ty cestovní průvodce, co vypotila, jsou táááák nudnýýýýý!* A ještě hůř, vražednou přesnost při hledání chyb budou mít děti usnadněnou přístupem k faktům, naší důvěrou a dobrovolným svěčováním se, a tak jejich „pomluva“ bude znamenat dvojnásobnou zradu.

Ale přesto se mi ta touha po „jiném tématu k hovoru“ nezdá nezodpovědná dokonce ani při zpětném pohledu. Pravda, prvním impulzem k vážnějším úvahám o těhotenství byly možná krátké fantazie typu reklamy na film. Otvírám vchodové dveře chlapci, s nímž moje dcera (přiznám se, že jsem si vždycky představovala dceru) prožívá svou první lásku, zaháním jeho rozpaky nezávazným klábosením a po jeho odchodu ho donekonečna hodnotím – škádlivě, nemilosrdně. Moje touha povídat si s Eileen a Belmontem skoro do rána pro změnu o mladých lidech, kteří mají celý život teprve před sebou, kteří nabízejí *nová* témata, k nimž bych se vyjádřila *novými* názory a jejichž témata by ještě nebyla ošoupaná od věčného opakování – ta byla skutečná ažaž, žádný vrtoch.

Och, nikdy mě ani na vteřinku nenapadlo, že se takříkajíc skutečně dočkám vytouženého neotřepaného tématu. Natož abych předvídala ironii hodnou bolestných povídek O. Henryho, že s první jiskrou vzniklou při zažehnutí toho nevyčerpatelného nového tématu ztratím muže, s nímž jsem to téma chtěla probírat nejvíc.

28. LISTOPAD 2000

Drahý Frankline,

tenhle karneval na Floridě nejeví známky konce. Kancelář je na nohou kvůli jistému státnímu úředníkovi, který používá spoustu make-upu, a celá řada mých přepracovaných kolegů prorokuje „ústavní krizi“. Detaily sice nesleduji, ale stejně o tom pochybuji. Zato mě udivuje, že když se lidi u bufetového pultu hlasitě přou, ač dříve jedli v tichu, nedokazuje to, že se cítí ohroženi, ale naopak bezpečně. Pouze země, která si připadá nezranitelná, si může jako zábavu dovolit politické zmatky.

Vzhledem k tomu, že američtí Arméni mají pořád v živé paměti, jaký kousek chyběl k jejich vyhlazení (vím, že už máš těch řečí plné zuby), jen málo z nich sdílí ten nadřazený pocit bezpečí se svými spoluobčany. Už sama moje životní čísla jsou apokalyptická. Narodila jsem se v srpnu 1945, kdy nám následky dvou jedovatých hřibů daly varovně ochutnat peklo. Sám Kevin se narodil v průběhu úzkostného odpočítávání v roce 1984 – ryzí děs, jak si vybavíš. Ohrnovala jsem sice nos nad lidmi, co si brali k srdci provokativní titul George Orwella, ale ta odsýpající čísla ve mně skutečně navodila vědomí, že žijeme v éře tyranie. A osudový *čtvrtek* se odehrál v roce 1999,

o kterém se předem všeobecně hlásalo, že bude koncem světa. A to se vyplnilo.

Od posledního psaní jsem se hrabala ve vlastním paměťovém podkroví a pátrala po svých původních výhradách vůči mateřství. Skutečně jsem si vybavila změt různých obav, i když všechny byly pomýlené. Kdybych si k záporným stránkám mateřství připsala „ze syna se může stát vrah“, nejspíš bych to vůbec neriskla. Původní seznam totiž mohl vypadat asi takhle:

1. Potíže.
2. Méně času jen pro nás dva. (Spíš *žádný* čas jen pro nás dva.)
3. Spousta lidí (schůzky ve škole, učitelky baletu, nesnesitelní kamarádi dítěte a jejich nesnesitelní rodiče.)
4. Přeměna v dojnici. (Byla jsem štíhlá a nehodlala jsem na tom nic měnit. Mojí švagrové se během těhotenství vyrazily obrovské křečové žíly, které nikdy nezmizely, a představa lýtek cejchovaných modrými kořeny stromů mě nevýslovně ponižovala. Ano, jsem marnivá, nebo jsem aspoň bývala, a jednou z mých marnivostí bylo předstírat, že nejsem.)
5. Zvrhlý altruismus: muset rozhodovat podle toho, co je nejlepší pro někoho jiného. (Jsem čuně.)
6. Omezení mých cest. (Pozor: *omezení*. Ne *konec*.)
7. Oblbující nuda. (Zjistila jsem, že malé děti jsou vražedně nudné. To jsem si musela přiznat, dokonce už na samém začátku.)
8. Bezcenný společenský život. (Pokud byl v pokoji kamarádčin pětiletý drobeček, nikdy jsme si slušně nepoklábosily.)

9. Společenská degradace. (Bývala jsem uznávaná odbornice. Ovšem od chvíle, co jsem za sebou vlekla batole, mě všichni muži, které jsem znala – a taky všechny ženy, což bylo k uzoufání –, přestali brát dostatečně vážně.).
10. Výdaje, výdaje, výdaje. (Rodičovství je splácením dluhu. Ale kdo chce splácet dluh, když se tomu dá uniknout? Bezdětní lidé z toho podle všeho potměšile vyklouznou. Kromě toho, copak má smysl splácet dluh nesprávné straně? Jenom ta nejzvrhlejší matka usoudí, že za svou námahu se dočkala odměny, protože její dcera má stejně hnusný život.)

Tohle, pokud se rozpomínám správně, jsou zárodečné obavy, které jsem zvažila předem, a snažila jsem se jejich šokující naivitu neovlivnit tím, co se stalo ve skutečnosti. Věřila jsem, že důvody, proč zůstat bezdětná – zdrcující slovo –, jsou v podstatě malicherné nepříjemnosti a drobné oběti. Byly sobecké a hanebné a úzkoprsé, takže každý, kdo sestaví podobný seznam, a přesto se rozhodne pokračovat v uspořádaném, dusném, strnulém životním stylu, osekávajícím strom rodokmenu a ústícím do slepé uličky, je nejenom krátkozraký, ale hlavně je to příšerný člověk.

Když se nad tím seznamem zamýšlím dnes, napadá mě, že výhrady k rodičovství jsou sice ostudné, ale současně i praktické. Koneckonců, dnes už vám děti nepomáhají obdělávat půdu ani si vás nevezmou k sobě, až začnete trpět inkontinencí, takže není jediný rozumný důvod si je pořizovat. Připadá mi proto k nevíře, že po nástupu účinné antikoncepce se vůbec někdo rozhodne pro reprodukci. Naopak, místo lásky, spokojenosti, víry v „lidskou stránku“ jsou novodobé pohnutky k tomu, aby si člověk pořídil děti, spíše

řízené vůlí, báječné, prchavé a nepočtené, optimistické, velkorysé, dokonce hluboké, ale zlověstně odtržené od reality.

Celé roky jsem čekala, kdy mě zaplaví ona bezvýhradná potřeba, o níž jsem slýchala, ta omamující touha, jež nevyhnutelně přitahuje bezdětné ženy k cizím kočárkům v parku. Chtěla jsem se topit v hormonálním rozkazu, jednou ráno se probudit a vrhnout se ti do náruče a sáhnout dolů po tobě a modlit se, abys mě obtěžkal dítětem, dokud se mi za očima rozvíjí ten černý květ. (*Obtěžkat dítětem*: tenhle výraz přetéká líbeznou vřelostí, jde o archaické, ale něžné vyjádření faktu, že celých devět měsíců bude žena mít na každém kroku společnost. Naproti tomu, *těhotná*, to znamená těžkopádná a s obřím břichem a mně osobně to vždycky znělo jako hlášení katastrofy: „Jsem *těhotná*!“ Instinktivně jsem si představovala šestnáctileté děvče u jídelního stolu – pobledlé, rozpacité, s neschválenou známostí –, jak s přemáháním vyslovuje matčiny nehlubší obavy.)

Ať už to startuje cokoliv, ve mně se nic podobného neodehrálo, takže jsem si připadala trochu podvedená. Když se mě ani kolem pětatřicítky nezmocnily mateřské pudy, dělala jsem si starosti, jestli snad nejsem vadná, jestli mi náhodou něco nechybí. Ale když jsem v sedmatřiceti porodila Kevina, začala jsem se strachovat, zda tím, že jsem tuhle vadu prostě nepřijala, jsem neumocnila náhodnou, možná ryze chemickou nedostatečnost do omylu až shakespeareovských rozměrů.

Tak co konečně protrhlo zábrany? Ty, to především. Protože *my* byli šťastní, ale ty ne, ne úplně, a já to věděla. V životě ti zela díra, kterou jsem já nedokázala zcela zaplnit. Měl jsi práci, která ti vyhovovala. Prolézání neobjevených stájí a zbrojnic, pátrání po poli, které muselo být lemované polámaným plotem a vylepšené třešňově červeným obilným sílem a černobílými kravičkami

(Kraft – jehož plátkový sýr se vyráběl z „pravého mléka“), sám sis určoval pracovní dobu, vlastní perspektivy. Hledání exteriérů tě bavilo. Ale nebyl jsi do toho blázen. Vášen sis schovával pro lidi, Frankline. Takže když jsem tě pozorovala při hře s Brianovými dětmi, jak je lechtáš loutkou opičky a obdivuješ smývatelné tetování, zatoužila jsem ti zajistit příležitost cítit zanícení, jaké jsem já sama kdysi našla v A Wing and a Prayer – nebo, jak jsi říkával, v AWAP.

Vzpomínám si, jak ses jednou zajímavě pokusil vyjádřit něco, co k tobě vůbec nesesedlo. Fráze o emocích ti odjakživa byly trapné, což ovšem vůbec neznamená, že by ti byly trapné emoce samy. Obával ses, že příliš mnoho rozebírání dokáže poranit city stejně jako dobře míněné, ale surové přenášení mloka velkýma, neohrabanýma rukama.

Byli jsme v posteli, pořád ještě v tom klenutém loftu v Tribece, kde co chvíli nefungoval rozvrzaný výtah. Obrovský prostor, zaprášený, rozdělený konferenčními stolky do civilizovaných zákoutí. Tím mi loft vždycky připomínal tajnou schovávačku, kterou jsme si s bratrem postavili v Racine z vlnitého plechu. Právě jsme se pomilovali a já se už už propadala do mdlob spánku, když jsem si prudce sedla. Za deset hodin jsem musela nastoupit na letadlo do Madridu a zapoměla jsem si nařídit budík. Sotva jsem ho nastavila, všimla jsem si, že ležíš na zádech. Oči jsi měl otevřené dokořán.

„Co je?“

Povzdechl sis. „Nechápu, jak to děláš.“ Uvelebila jsem se na polštáři, abych si vychutnala další oslavnou ódu na svou úžasně dobrodružnou povahu a kuráž, a tys zřejmě vycítil můj omyl, protože jsi chvatně upřesnil: „Že odjíždíš. Že v jednom kuse odjíždíš na tak dlouho. Odjíždíš *ode mě*.“

„Ale nedělám to ráda.“

„To nevím.“

„Frankline, já si přece nevymyslela moje nakladatelství, aby mi pomohlo uniknout z tvých spárů. Nezapomeň, že jsem to dělala ještě před tím, než jsem začala být s tebou.“

„Och, na to můžu jen těžko zapomenout.“

„Je to moje práce!“

„Ale nemusela by.“

Posadila jsem se. „Chceš snad...“

„Nechci.“ Něžně jsi mě stlačil zase dolů. Nevychýlilo se to podle tvého plánu a já poznala, žeš to plánoval. Překulil ses, abys mě z každé strany uvěznil loktem, a kratičce ses mi čelem přitiskl na mé čelo. „Nesnažím se tě připravit o tvé průvodce. Vím, co pro tebe znamenají. V tom je ta potíž. Já bych to na tvém místě nedokázal. Nezvládl bych zítra vstát a odletět do Madridu a nedokázal bych tě přemlouvat, abys na mě za tři týdny čekala na letišti. Možná že jednou nebo dvakrát. Ale ne pořád a donekonečna.“

„Ale ano, kdybys musel.“

„Evo. Ty to víš a já to vím. Nemusíš.“

Zavrtěla jsem se. Byl jsi tak blizoučko. Bylo mi horko a mezi tvými lokty jsem si připadala jako v pasti. „Tohle už jsme tolikrát...“

„Tolikrát zase ne. Tvá řada turistických průvodců už úspěšně běží. Klidně by sis mohla najmout vysokoškoláky, aby za tebe provedli všechno to sbírání údajů o levných hotelech, které děláš osobně. Beztak už většinu práce v terénu dělají oni, ne?“

Naštvala jsem se. Tohle jsme spolu už fakt probrali. „A kdybych jim nešlapala na paty, tak by podváděli. Klidně prohlásí, že si ověřili, že seznam pořád platí, nic neověří a pak za to slízneme kritiku. Později se totiž ukáže, že BaB změnil majitele a je zavšivený nebo se přesunul na novou adresu. Jsem zavalená stížnostmi od terénních cyklistů, co ujedou stovky kilometrů, aby místo tvrdě

zasloužené postele objevili pojišťovnu. Můžou se pominout vzteky, a právem. Kdybych těm studentům pořád nekoukala přes rameno šéfka, řada z nich by brala úplatky. Nejceněnější devízou AWAP je její pověst...“

„Tak by sis najala někoho na namátkové kontroly. Ty tedy odlétaš do Madridu jen proto, že chceš. Není na tom nic špatného, tedy až na to, že já bych to neudělal, nedokázal. Uvědomuješ si, že když jsi pryč, pořád na tebe myslím? Každou hodinu si představuji, co jíš a s kým asi jednáš...“

„Ale já na tebe přece taky myslím!“

Zasmál ses a znělo to mile. Nesnažil ses vyvolat hádku. Pustil jsi mě, překulil se na záda. „Kecy, kecy, Evo. Myslíš na to, jestli stánek s kroketami, co stojí na rohu, tam zůstane až do doplnění vydání průvodce a jak popsat barvu oblohy. Prima. Ale v tom případě na mě musíš myslet jinak než já na tebe. A o nic jiného mi nejde.“

„Ty mi tedy vážně naznačuješ, že tě miluju míně?“

„Nemiluješ mě stejně. S mírou lásky to nijak nesouvisí. Ty si prostě – něco šetříš pro sebe,“ tápal jsi. „Možná ti to závidím. Jako bys měla rezervní nádrž, nebo tak něco. Vyjdeš odtud a napojíš se na ten další zdroj. Poflakuješ se po Evropě nebo Malajsii, dokud ti nedojde palivo, a pak se vrátíš domů.“

Tvůj popis však dobře vystihoval moje předfranklinovské období. Bývala jsem super účinný strojek, něco jako cestovní zubní kartáček, co se dá složit do krabičky. Jistěže mám sklon to často přehnaně romantizovat, i když zvláště na začátku jsem seděla na časované bombě. Byla jsem dítě, vážně. Nápad založit A Wing and a Prayer jsem původně dostala v polovině cesty po Evropě, na kterou jsem si vzala příliš málo peněz. Představa bohémského cestovního průvodce dodala cíl a smysl cestě, která by se jinak zvrtila

v obyčejnou krátkou návštěvu. Od té chvíle jsem neudělala krok bez odrbaného notesu, kam jsem si zapisovala ceny za jednotlivé pokoje i to, jestli mají teplou vodu nebo jestli personál mluví anglicky nebo jestli tam smrdí záchody.

Snadno se na to zapomíná, ale v polovině šedesátých let byli tuláci po zeměkouli vydáni převážně na milost *Modrému průvodci*, zacílenému především na střední třídu ve středním věku. V roce 1966, když se objevilo první vydání *Západní Evropou úsporně a chytře*, se skoro přes noc vyrobilo druhé vydání a já si uvědomila, že jsem kápla na zlatý důl. Ráda se považuju za chytřáka, ale oba dva víme, že v tomhle směru jsem prostě měla kliku. Těžko jsem mohla předvídat budoucí batůžkářské šílenství a nebyla jsem ani geniální amatérský demograf, abych promyšleně využila výhody faktu, že všechny plody populační exploze dosáhnou dospělosti naráz – všichni sice budou závislí na penězích od rodičů, ale plní optimismu, kam až se dostanou v Itálii za pár stovek dolarů, a dychtící po radách, jak co nejvíc prodloužit výlet, na který je tatíček za nic na světě nechtěl pustit. Předpokládala jsem, že každý další turista bude stejně vyjukaný, jako jsem byla já, a vystrašený, že ho všude ošidí, jako občas ošidili i mě, a že pokud jsem ochotná riskovat otravu jídlem jako první, můžu turistickým začátečníkům zajistit, aby hned tu úvodní vzrušující noc na druhém břehu oceánu neprobděli v žaludečních křečích. Tím nechci říct, že jsem to dělala z charitativních důvodů, ale že jsem prostě napsala průvodce, jakého bych si přála mít po ruce i já.

Zvedáš oči ke stropu. Tohle všechno je už otřepaná historie a možná bylo nevyhnutelné, že právě to, co tě ke mně jako partnerovi původně přitahovalo, je totéž, co ti později začne lézt na nervy. Měj se mnou strpení.

Dobře víš, jak jsem se vždycky děsila vyhlídky, že dopadnu jako moje matka. Zvláštní, ale Giles i já jsme se termín „agorafobie“

naučili až po třicítce. Pokaždé mě vylekala strohost definice, kterou jsem si opakovaně vyhledala: „strach z otevřených nebo veřejných prostor“. Což, aspoň podle mého názoru, nebyl výstižný popis jejích potíží. Moje matka se nebála fotbalových stadionů, bála se vyjít z domu, a já měla dojem, že ji děsí uzavřené prostory stejně jako ty otevřené, pokud ty uzavřené náhodou nemají adresu Enderby Avenue 137 v Racine, stát Wisconsin. Ale na tohle správný termín zřejmě neexistuje (enderbyfílie?), jestliže však o matce hovořím jako o agorafobičce, lidi přinejmenším pochopí, o čem mluvím.

Ježíš, to je ironie! slyšela jsem víckrát, než bych dokázala spočítat. *Když ty sama jsi vymetla tolik zemí?* Nijak neskrývali, že vychutnávají symetrii nápadných protikladů.

Ale dobrá, budu upřímná. *Jsem* v mnohém jako moje matka.

Možná proto, že jako dítě jsem vždycky vyřizovala pochůzky, na které jsem byla příliš mladá, a proto mě strašily. V osmi mě poslala sehnat novou vodovodní baterii do kuchyňského dřezu. Nutila mě dělat jí vyslance už od útlého věku, a tak se jí podařilo vypěstovat ve mně stejně neúměrnou obavu z drobných jednání s vnějším světem, jakou ona prožívala ve svých dvaatřiceti.

Vlastně si nemůžu vybavit jediný výlet za hranice, na který bych se vzhledem k tomu upřímně těšila, kterého bych se v jistém směru neděsila a ze zoufalství se z něj nechtěla vyvléct. Opakovaně jsem se přiměla vyjít ze dveří díky spiknutí předchozích závazků: koupená letenka, objednaný taxík, spousta potvrzených rezervací. A abych sama sebe přitlačila trochu víc ke zdi, vždycky jsem cestu probrala s přáteli a pak se s nimi okázale rozloučila. Dokonce i v letadle jsem byla smířená s tím, že navždy vzletíme do stratosféry. Přistání bylo utrpení, hledání prvního nocehu bylo další utrpení, ačkoliv vlastní úkryt – moje improvizovaná verze Enderby Avenue – byl fantastický. Nakonec jsem si vypěstovala

závislost na stupňujícím se děsu, který vrcholil závratným skokem na mou adoptivní matraci. Celý život jsem se ke všemu přemáhala. Nikdy jsem neodletěla do Madridu, Frankline, jen proto, abych ochutnala paellu. Každý z těch průzkumných výletů, který jsem podle tebe využívala k úniku z mrzoutských pout našeho domáckého poklidu, byl ve skutečnosti rukavice, kterou jsem sama sobě házela na zem a nutila se ji zvednout. I když jsem někdy byla ráda, že jsem nakonec odjela, nikdy jsem ráda neodjížděla.

Ale v průběhu let ten odpor slábnul a překonat pouhou rozmrzelost není tak náročné. Jakmile jsem si zvykla předkládat sama sobě výzvy – abych si znovu a znovu dokázala, že jsem nezávislá, schopná, přízpůsobivá a dospělá –, postupně se to obrátilo a jediná věc, které jsem se děsila víc než další cesty do Malajsie, bylo zůstat doma.

Takže já se děsila nejen toho, že se stanu svou matkou, ale že se vůbec stanu matkou. Bála jsem se role pevné, nehybné kotvy, jež vytvoří odrazový můstek dalšímu mladému dobrodruhovi, kterému možná budu jeho cestování závidět, jehož budoucnost je však napařád neodpoutaná od kotvy a nezmapovaná. Bála jsem se, že se stanu archetypální postavou na prahu – umouněná, trochu s nadváhou –, která mává na rozloučenou a posílá vzdušné polibky, zatímco batoh putuje do kufru auta; která si otírá oči do volánek zástěry ve zplodinách vzdalujícího se výfuku; která se opuštěně obrátí, aby zastrčila petlici a umyla až příliš málo kousků nádobí v dřezu, zatímco ticho v místnosti ji drtí jako zborcený strop. Víc než z vlastního odjezdu jsem si vypěstovala děs z toho, že zůstanu opuštěná. Jak často jsem ti to provedla a nechala tě trčet s kůrkami z naší rozlučkové večeře a odběhla k čekajícímu taxíku. Nemyslím, že bych se ti někdy svěřila, s jakou lítostí jsem tě vystavovala těm malým úmrtím z řetězce odjezdů

nebo tě přiměla k občasným vtipům, úsporně vyjadřujícím tvůj vlastní a oprávněný pocit opuštěnosti.

Frankline, já se *příšerně bála mít dítě*. Než jsem otěhotněla, moje představy vychovávání dítěte – čtení pohádek o mašinkách a cpaní kaše do neochotné pusinky – mi všechny připadaly jako snímky někoho jiného. Děsila jsem se takové konfrontace. Mohla by dokázat mou uzavřenou kamennou povahu, moje sobectví a nedostatek velkorysosti, mocnou, špinavou sílu mého vlastního odporu. I když mě sebevíc lákalo „obrátit stránku“, ponížovala mě vyhlídka na to, že beznadějně uvíznu v cizím osudu. A věřím, že tahle hrůza je přesně to, co mě dráždilo, stejně jako skalní převís vábí člověka, aby skočil. Právě ta nepřekonatelnost překážky, její odpudivost, bylo v důsledku to, co mě přitáhlo.

Eva

2. PROSINEC 2000

Drahý Frankline,

uvelebila jsem se v malé kavárně v Chathamu, a proto píšu rukou; ale tys vždycky uměl rozluštit můj čmaropis na pohlednicích, protože v tomhle směru jsem ti zajistila příšernou spoustu praxe. Dvojice u sousedního stolu se vyžívá v hádce kvůli chybějícím hlasovacím lístkům v seminolském okrese – drobnost, která momentálně zaměstnává celou zemi. V jejich rozpálené diskusi jsem se vyhřívala jako u kamen plných polen. Z mé vlastní lhostejnosti mě mrazilo v kostech.

Bagel Café je domácí podnik a servírce zřejmě nevdá, že si šetřím kávu vedle poznámkového bloku. Celý Chatham je domácí, nestrojený, s malebností typickou pro Střední Ameriku, na jejíž imitaci vynakládají spoustu peněz i města jako Stockbridge a Lenox. Na zdejší vlakové nádraží pořád ještě jezdí vlaky. V nákupním centru se najde tradiční přehlídka antikvariátů (plných románů Loren Estlemanové, které jsi hltal), pekárníčky s připálenými otrubovými muffinky, charitativní zásilkové obchody, kino, na jehož markýze stojí „divadlo“ – v buranské víře, že odkaz na britskou divadelní tradici zní intelektuálněji, a obchod s lihovinami, který kromě jedenapůllitrových lahví vína značky Taylor určené

především místním nabízí i překvapivě drahý kalifornský zinfandel pro návštěvníky. V současnosti, kdy většina místního průmyslu zanikla, udržují tohle rozježené městečko naživu obyvatelé Manhattanu, kteří tu vlastní víkendové domy – takže letní hosté a, konečně, nové nápravné zařízení na předměstí.

Během jízdy do města jsem myslela na tebe, ale to se rozumí samo sebou. Čistě pro změnu jsem si snažila vykreslit typ muže, s jakým jsem myslela, že skončím, než jsme se my dva poznali. Ta představa byla nepochybně zkombinovaná z milenců na cestách světem, kvůli kterým ses do mě pořád navázel. Řada mých romantických záletů byla sladká, i když kdykoliv žena řekne o muži, že je *sladký*, flirt je odsouzen k zániku.

Pokud by se dalo něco vyvodit z přehlídky medailonů mých společníků z Arles nebo Tel Avivu (pardon – „zkrachovanců“), pak mi osud chystal manželství s vychrtlým intelektuálem, jehož vrtošivý metabolismus spaluje ďábelským tempem cizrnovou kaši.

Špičaté lokty, vyčnívající ohryzek, úzká zápěstí. Zapřísáhlý vegetarián. Nervní typ, který čte Nietzscheho a nosí brýle, je odtržený od své doby a pohrdá automobilem. Zapálený pro cyklistiku a horskou turistiku. Profesně rozpolcený – možná keramik se zálibou v tvrdém dřevě a bylinkových zahrádkách, jehož touhu po skromném životě plném fyzické dřiny a vychutnáváním západů slunce z verandy poněkud popírá ocelový, potlačovaný vztek, s jakým zahazuje nepovedené vázy do barelu od nafty. Slabost pro trávu. Sklíčený. Mírný, nicméně nemilosrdný smysl pro humor. Suchý, vzdálený smích. Masáže zad. Recyklování. Hra na sitar a koketování s Buddhou. Vitaminy a karty, vodní filtry a francouzské filmy. Pacifista s třemi kytarami, ale žádným televizorem, s nepříjemnými vzpomínkami na kolektivní sporty z nenáviděného dětství. V ustupující linii vlasů na spáncích náznak

zranitelnosti; hebký černý ohon splývající po zádech. Nažloutlá, olivově snědá plet, skoro nezdravá. Něžný sex plný šeptání. Zvláštní talismany vyřezané ze dřeva, které mu visí na krku a on nevysvětlí jejich účel a nesundává je, dokonce ani ve vaně. Deníky, které nesmím číst, s vlepenými výstřižky nechutných článků, které vykreslují děsivost našeho světa. („*Příšerný nález: Policie objevila různé části mužského těla, včetně dvou rukou i nohou, v šesti zavazadlových skříňkách na tokijském hlavním vlakovém nádraží. Po prohledání všech 2500 skříňek policie objevila dvě hýždě v černé igelitové tašce.*“) Cynik ohledně hlavních politických stran s neslábnuoucím ironickým odstupem od populární kultury. A co především? Plynná angličtina, ovšem s rozkošným přízvukem, *ci-zíneć*.

Žili bychom na venkově – v Portugalsku nebo vesničce ve Střední Americe –, kde farmy u silnice prodávají neodstředněné mléko, právě utlučené sladké máslo a buclaté dýně plné semen. Naše kamenná chalupa by se hemžila hmyzem, v truhlíkách za oknem by se rděly pelargónie a pro naše venkovské sousedy bychom pekli tuhý chléb a mrkvové sušenky. Můj až příliš vzdělaný fantazijní partner by se pořád ryl v záhoncích naší idylly a pátral po semínkách své nespokojenosti. Uprostřed přírodní hojnosti by v sobě pěstoval zapšklý asketismus.

Pochechtáváš se? Protože pak jsi přišel ty. Vysoký statný masožrout s křiklavě blond vlasy a zarudlou pletí, která se na pláži hned spálí. Pochodující chuť k jídlu. Halasný, bujarý řehot; typ, co vykládá vtipy kameňáky. Hot dogy – a ne pouze klobásy z Vychoďní osmdesáté šesté, ale i moučná mastná vepřová střeva s děsivě růžovým odstínem. Baseball. Kamarádské panáky. Slovní hříčky a filmové trháky, voda z vodovodu a balení piv po šesti. Nebojácný, důvěřivý spotřebitel, který čte viněty, jen aby se ujistil, že tam je spousta ochucovadel. Milovník širokých silnic s vášní

pro svůj pickup, jenž tvrdí, že jízdni kola jsou pro křupany. Šťavnatý a vulgární slovník; skrývaná, přesto nijak provinilá záliba v pornografii. Detektivky, thrillery a science fiction; předplatné *National Geographic*. Grilování na oslavu Čtvrtého července a plány, až přijde vhodný čas, začít hrát *golf*. Potěšení z mizerného rychlého občerstvení v každé jeho podobě: Hamburgery. Křupky. Sýrové krokety. Hranolky – směješ se, ale já je nejím. Prostě všechno, co spíš než jídlo připomíná polystyren nebo plast a nemá ani náhodou nic společného se zemědělstvím. Bruce Springsteen, jeho raná alba, puštěná na plné pecky s okénky pickupu staženými a s rozevlátými vlasy. Zpíváš s ním, falešně – jak je možné, že jsem se zamilovala do takového hudebního hluchu? Beach Boys. Elvis – nikdy jsi nezapomněl na své kořeny, zbožňoval jsi starý dobrý rokenrol. Bombastický. I když ne nepřijatelně nudný. Vzpomínám si, že ses nadchnul pro Pearl Jam, což bylo přesně v době, kdy je zavrhnul Kevin... (promiň). Hlavně když to bylo hlučné; nezajímal tě můj Elgar, Leo Kottke, ačkoliv jsi udělal výjimku v případě Aarona Copelanda. Tanglewood tě přiměl rázně si protřít oči, jako by ti tam vlétli komáři, a doufal jsi, že jsem přehlédla, jak tě skladba „Quiet City“ rozplakala. Všední, jednoduché radosti: zoo v Bronxu a botanická zahrada, vyhlídkový vlak na Coney Island, převoz na Staten Island, Empire State Building. Byl jsi jediný Newyorčan, ze všech, co jsem znala, který skutečně dojel přívozem až k soše Svobody. Jednou jsi tam zatáhl i mě a na celé lodi jsme byli jediní anglicky mluvící turisté. Popisné umění – Edward Hopper. A propána, Frankline, *republikán*. Zastánce silné obranné politiky, ale jinak mírné vlády a nízkých daní. I po tělesné stránce jsi představoval překvapení – sám jsi byl mohutná záštita. Občas sis dělal starosti, že podle mě jsi až moc těžká váha, že s tím moc nadělám, ačkoliv jsi vážil obstojně průměrných osmdesát tři, osmdesát pět, sváděls věčný boj

s těmi dvěma a půl kily navíc, které ti čedarové dobroty nalepily kolem pasu. Mně ses ale zdál *obrovský*. Tak podsaditý, tak široký, žádné křehké zápečtní kůstky z mých představ. Postava jako kmen dubu, o kterou jsem si mohla opřít polštář a číst; ráno jsem se vždy mohla stulit do ohbí tvých větví. Byli jsme tak šťastní, když jsme neměli to, co jsme mysleli, že chceme! Jak strašně by se mi zhnusily ty hloupé hrnce a hysterické diety a jak bych šílila při kvílivých tónech kytary!

Ale nejvíc mě překvapuje fakt, že jsem se provdala za *Američana*. A ne jenom za jakéhokoliv Američana, za muže, který byl americký. Kdepak, tys byl Američan z vlastní vůle stejně jako původem. Byl jsi dokonce vlastenec. Nikdy předtím jsem žádného nepotkala. Balíky, to ano. Omezené, nezcestovalé hlupáky, kteří považovali Spojené státy za pupek světa a každé slovo proti nim bylo stejnou svatokrádeží jako popření existence vesmíru nebo vzduchu. Tys ale pár míst navštívil – Mexiko, absolvoval jsi také jednu katastrofickou dovolenou v Itálii s ženou, k jejímž početným alergiím patřila i ta na rajčata – a dospěl jsi k názoru, že tvoje vlastní země se ti líbí, že svou zemi *miluješ*, její stabilitu a výkonnost, její praktičnost, její široký neokázalý přízvuk a důraz na poctivost. Říkávala jsem – vážně –, že ses zamiloval do archaické podoby Spojených států, buď do Ameriky, jaká byla kdysi dávno, nebo do Ameriky, jaká vůbec nikdy nebyla; žes byl zamilovaný do ideálu. A tys říkal – také vážně –, že součást Ameriky skutečně tvoří ideál, což je víc, než čím se může pochlubit většina jiných zemí, které jsou tvořeny převážně útržky historie a místečkem na mapě. To je v pořádku, ten ideál je krásný, namítal jsi a poukazoval – to musím uznat –, že národ zaměřený na to, aby svým občanům zajistil především možnost dělat převážně to, co sami chtějí, je přesně to místo, jež by mělo okouzlit lidi mého typu. Ale u mě to tak nefunguje, namítla jsem a už začala hádka.

Pravda je, že jsem postupně dospěla k rozčarování. Ale stejně bych ti ráda poděkovala, žeš mě seznámil s mou vlastní zemí. Copak právě takhle jsme se neseznámili? Chtěla jsem, abychom v AWAP uveřejnili reklamu na *Mother Jones* a *Rolling Stone*, a protože jsem se neuměla rozhodnout, jaké fotky vlastně chceme, od Younga a Rubicama k nám poslali tebe. Objevil ses u mě v kanceláři ve flanelové košili a zaprášených džínách, okouzující drzoun. Usilovně jsem se snažila zůstat profesionální, protože ze soustředění mě rušila tvoje ramena. Francie, navrhla sem. Údolí Rhony. Ale zarazila jsem se nad náklady – poslat tě tam, ubytovat. Rozesmál ses. Nebuďte k smíchu, odmítnul jsi. Údolí Rhony vám klidně najdu i v Pennsylvanii. Slib jsi dodržel.

Až dosud jsem Spojené státy viděla jen jako místo k odjíždění. Když jsi mě namyšleně pozval na rande – majitelku firmy, s níž jsi měl pracovní kontakt –, donutil jsi mě přiznat, že kdybych se narodila jinde, pak Spojené státy by zřejmě byly první zemí, kterou bych bez rozmyšlení jela navštívit. I kdybych si o ní myslela cokoli, tahle země má hlavní slovo, tahá za nitky, natáčí filmy a prodává Coca-Colu a vyvezla *Star Trek* až na Jávú; je centrem všeho dění, zemí, ke které nelze nemít vztah, i kdyby byl nepřátelský; země, která si vynutí když ne přijetí, tak aspoň odmítání – cokoli, jen ignorování ne. Ta země čiší z tváře každé jiné země a navštíví tebe, ať se ti to líbí nebo ne, skoro kdekoli na téhle planetě. Dobře, dobře, bránila jsem se. *Dobře*. Tak já se s ní seznámím.

Takže jsem se s ní seznamovala. Tehdy na začátku, vzpomínáš si na svůj nekonečný údiv? Že jsem nikdy nebyla na baseballovém zápase. Ani v Yellowstone. Ani v Grand Canyonu. Ohrnovala jsem nos nad horkými jablečnými taštičkami u McDonald's, ale nikdy jsem je ve skutečnosti nejedla. (Přiznávám: Chutnaly mi.) Jednou, prohodil jsi, žádný McDonald's existovat nebude. Ale když jich je hodně, mohou mít vynikající jablečné taštičky a můžeme považovat

za privilegium, že žijeme v době, kdy si je můžeme za 99 centů koupit. Tohle patřilo k tvým oblíbeným tématům: ta hojnost, ta replikace, popularnost, která ještě nemusí nezbytně znehodnocovat, a že čas sám o sobě udělá ze všeho vzácnost. S rozkoší jsi vychutnával přítomný čas a víc než kdokoli jiný ze všech mých známých sis uvědomoval, že sama jeho podstata je pomíjivá.

A právě z toho úhlu pohledu jsi nazíral i na svou zemi: že nepotrvá věčně. Že je to samozřejmě velmoc a není zač se stydět. Historii tvoří velmoci a Spojené státy jsou zdaleka tou největší, nejbohatší a nejspravedlivější velmocí, jaká kdy na zemi vládla. Nevyhnutelně ji čeká pád. To už je osud velmocí. Ale my máme štěstí, tvrdil jsi. Účastníme se toho nejúžasnějšího sociálního experimentu, o jaký se kdo kdy pokusil. Pochopitelně je nedokonalejší, dodal jsi pokaždé se stejným chvatem, s jakým jsem já v období před Kevinovým narozením vyhrkla poznámku, že některé děti samozřejmě „mají problémy“. Ale vždycky jsi dodal, že pokud Spojené státy padnou nebo zkrachují během tvého života, zhroutí se ekonomicky či podlehnou agresorovi, případně se zvrhnou zevnitř v něco zruďného, opláčeš to.

Věřila jsem ti. Ale občas jsem v těch dobách měla dojem, že mě odstrkuješ ve prospěch faktů Smithsonianova institutu, nutíš mě odříkávat jména prezidentů hezky popořádku, zkoušíš mě z příčin masakru na náměstí Haymarket a že nejsem na návštěvě ve své zemi, ne docela. Byla jsem na návštěvě ve *tvé* zemi. V té, kterou jsi vybudoval pro sebe, jako když si dítě postaví srub z nanukových dřívěk. I tohle byl nádherný model. Dokonce i dnes, když zahlédnu útržky předmluvy k Ústavě, *My, lid...*, zježí se mi na šíji vlasy. Protože slyším tvůj hlas. Deklarace nezávislosti: *My držíme tyto pravdy* – tvůj hlas.

Ironie. Přemýšlím o tobě a ironii. Vždycky tě vytočilo, když se objevili moji přátelé z Evropy a mávli nad našimi krajany rukou,

jako že „nemají smysl pro ironii“. Přesto (ironicky) koncem dvacátého století vládla ve Spojených státech obrovská ironie, až bolestivě. Popravdě, měla jsem jí už plné zuby, ale uvědomila jsem si to, až když jsme se poznali. S nástupem osmdesátých let všechno bylo „retro“ s podtónem uštěpačnosti, odstup od těch restaurací s chromovými stoličkami a obřímí lékořicovými drinky z padesátých let. Ironie znamená, že člověk něco měl a už nemá. K ironii patří upjatá povrchnost, odstup. Měli jsme přátele, jejichž byty byly kompletně přeplácené cynickými kýči – panenky černoušci, zarámované plakáty na Kellogovy obilné vločky z dvacátých let („*Mizí jedna miska za druhou!*“) –, které do jednoho zamýšleli jako vtip.

Ty bys takhle žít nedokázal. Och, nemít „smysl pro ironii“ asi znamená netušit, co to je – být idiot – nemít smysl pro humor. Ale tys věděl, o co jde. Zasmál ses – kratičce – litinovému podstavci lampy ve tvaru žokeje, který Belmont vybral jako ozdobu na krb čistě proto, abys byl zdvořilý. Ten žert jsi pochopil. To jen že tobě ve skutečnosti nepřípadal vtipný a ve vlastním životě jsi stál o předměty, které jsou skutečně krásné, ne pouze směšné. Tak chytrý muž, byl jsi upřímný i vědomě, nejenom povahou, *americký*, protože sis to přikázal a bral jsi za své všechny klady, které k tomu patřily. Jde pořád ještě o naivitu, když je člověk naivní cíleně? Chodíval jsi na pikniky. Jezdíval jsi na konvenční dovolené k národníkům památníkům. Zpívalas *Nad zemí-í-í svobody plné!* na plné pecky a falešně na zápasech, a nikdy s úsměškem. Spojené státy, tvrdil jsi, jsou na existenciálním rozhraní. Je to země, jejíž prosperita neměla v historii obdoby, kde doslova každý měl co jíst; země, která usiluje o spravedlnost a nabízí skoro každý druh zábavy a sportu, každé náboženství, etnickou skupinu, zaměstnání i politické spojení, země s neskutečným bohatstvím krajiny, flóry a fauny a počasí. Pokud nebylo v téhle zemi možné vést příjemný,

zajímavý a přepychový život, s krásnou manželkou a zdravým dospívajícím synem, pak už to není možné nikde. A dokonce ještě dnes věřím, žeš měl možná pravdu. Ale v tom, že to není možné nikde.

(DEVĚT VEČER – ZPÁTKY DOMA)

Číšnice byla shovívavá, ale v Bagel Café už zavírali. Sjetina z počítače je neosobní, ale snáz se čte. Z toho důvodu si dělám starosti, že tu ručně psanou pasáž jsi přeskakoval, četl jsi napřed. Že sotva jsi nahoře zahlédl „Chatham“, nedokázals už myslet na nic jiného a výjimečně jsi naprosto kašlal na moje city ke Spojeným státům. *Chatham*. Jestli jezdím do *Chathamu*?

Jezdím. Jezdím při každé příležitosti. Naštěstí se ty výpravy do Claverackova nápravného ústavu pro mladistvé, které podnikám každých čtrnáct dní, musejí vejít do tak omezeného okénka návštěvních hodin, že nemám možnost si plánovat, že vyrazím o hodinu později nebo zítra. Vyjízďím přesně v jedenáct třicet, protože máme první sobotu v měsíci a já musím dorazit přesně ve čtrnáct nula nula, když skončí obědy. Nevyžívám se v rozjímání, jak moc se děším, až ho uvidím, nebo, mnohem nepravděpodobněji, jak se těším. Prostě jedu.

Nevycházíš z údivu. Ale proč vlastně? Je to můj syn, pořád, a matka by měla své dítě navštěvovat i ve vězení. Jako matka mám nekonečně chyb, ale vždycky jsem dělala, co se patří. Pokud něco, pak jedním z mých selhání bylo právě dodržování nepsaného rodičovského zákona. To vyšlo najevo u soudu – u občanskoprávního řízení. Zděsila jsem se, jak bezúhonně jsem vypadala v novinách. Vinci Mancini, Maryin advokát, mě u soudu obvinil, že v průběhu soudu svého syna navštěvuji ve vazbě jedině

proto, že tuším, že mě čeká obžaloba ze zanedbání rodičovských povinností. Všechno to hraju, prohlašoval, nedělám to z přesvědčení. Samozřejmě, potíž s právní vědou je v tom, že nedokáže obsáhnout i rafinovanost. Mancini na něco kápnul. V těch návštěvách vážně byl prvek okázalosti. Ale pokračovaly, i když už mě nikdo nesledoval, protože pokud se snažím dokázat, že jsem dobrá matka, pak to k uzoufání dokazuju kupodivu sobě.

I Kevin byl z mých tvrdošíjných návštěv zaskočený, čímž netvrdím, že (aspoň zpočátku) i potěšený. Tehdy v roce 1999, v šestnácti, byl pořád ještě ve věku, kdy se styděl být viděn s matkou; tyhle otrěpané pravdy o pubertácích hořkosladce překonají i většinu starostí dospělých. A při těch prvních několika návštěvách si už pouhou mou přítomnost vykládal zřejmě jako výčitku, takže se naštvál dřív, než jsem pronesla první slovo. Nepřipadalo mi logické, aby se *on* hněval na *mě*.

Ale ve stejném duchu, když mě na přechodu málem smete auto, zjišťuji, že řidič je často naštvaný – huláká, gestikuluje, nadává – na mě, kterou málem přejel, a myslí, že je jednoznačně v právu. Tohle pravidlo se projevuje konkrétně u řidičů mužského pohlaví, kteří vyvádějí o to vztekleji, oč bezvýhradnější pravdu nemají. Myslím, že emocionální logika, dá-li se to tak nazvat, je nakažlivá: tvou vinou se cítím mizerně; mizerný pocit mě rozzlobil, ergo rozzlobila jsi mě ty. Kdybych tehdy měla dost ducha-přítomnosti a pochopila první část téhle rovnice, možná bych v Kevinově okamžitém navztekání zahlédla jiskřičku naděje. Tenkrát mě však jeho zuřivost prostě mátl. Připadalo mi to tak nespravedlivé. Ženy mívají tendence ke kajícínosti, a nejenom v dopravě. Takže já vinila sebe a on vinil mě. Všichni se proti mně spikli.

Z toho důvodu jsme toho hned po jeho uvěznění spolu moc nenamluvili. Už jenom sedět před ním mě vyčerpávalo. Vysál ze

mě i sílu plakat, což by beztak nebylo dvakrát přínosné. Po pěti minutách jsem se ho chraptivě zeptala třeba na jídlo. Nevěřicně na mě zazíral, jako by za daných okolností byla ta otázka stejně šílená, jako byla ve skutečnosti. Nebo jsem se zeptala: „Zacházejí s tebou dobře?“, ačkoliv jsem si nebyla jistá, co to znamená nebo zda vůbec *chci*, aby s ním dozorcí zacházeli „dobře“. Protáhl, že *jasně, dávají mi pusu na dobrou noc, dennodenně*. Netrvalo dlouho, než mi došly všechny maminkovské otázky pro forma, čímž se nám, myslím, oběma ulevilo.

Pokud chvíli trvalo, než jsme se propracovali za mou pózu odané matky, která si dělá těžkou hlavu jenom kvůli tomu, zda synáček papá dost zeleninky, tak pořád ještě bojujeme s Kevinovou pózou sociopata, který je nedotknutelný. Potíž je v tom, že zatímco moje role matky stojící při synovi bez ohledu na všechno je ve svém důsledku ponižující – je bezduchá, iracionální, slepá a pitomá, takže jsem ji vděčně opustila –, Kevin čerpá ze svých frází příliš velkou podporu, než aby se jich snadno vzdal. Ještě pořád potřebuje dokazovat, že v mém domě byl možná podřízený, který si musel po sobě umývat talíř, ale teď je celebrita, která se dostala na titulní stránku *Newsweek*, jejíž souznělé jméno, *Kevin Khatchadourian* – neboli pro bulvár „KK“ jako Kenneth Kaunda v Zambii –, káravě explodovalo na jazyku moderátorů každého hlavního zpravodajství. Dokonce měl prsty v novém celonárodním hnutí za obnovení tělesných trestů, trestů smrti pro mladistvé a cenzury televizních pořadů. Tady za mřížemi mi dával najevo, že není žádný podřadný delikvent, ale široko daleko proslulý zloduch, před nímž jeho méně schopné nezletilé spolupovězně jímá bázeň.

Jednou v počátku (když se konečně trochu rozpovídal) jsem se ho zeptala: „Jaký k tobě mají přístup, ti ostatní chlapi? Nemáš... Neodsuzují tě? Za to, cos udělal?“ Tohle bylo nejvíc, jak

jsem se dokázala zeptat: Nepodrážejí ti nohy na chodbě nebo neplivají do polévky? Zpočátku, víš, jsem s tím váhala, bojácně. Děsil mě, fyzicky mě děsil, a já se ho zoufale snažila neprovokovat. Kousek od nás stáli sice dozorcí, pravda, ale v jeho střední škole byla ostraha, v Gladstone policie, a k čemu byli platní? Už nikdy se nebudu cítit chráněná.

Kevin zafrkal tím tvrdým neveselým zasmáním protlačeným skrze nos. A odpověděl něco jako: „Zbláznila ses? Oni mě kurva zbožňují, *mami*. V tomhle zapadákově není jediný puberták, co by už před snídaní nesejmul padesát kreténů ze své *party* – ale jen v duchu. V tomhle lochu jsem jediný, kdo to udělal v opravdovým životě.“ Kdykoliv Kevin odkazoval na „opravdový život“, pak mluvil s důraznou přísností, s jakou se fundamentalisti zmiňují o ráji či pekle. Jako kdyby se snažil sám sebe o něčem přesvědčit.

Měla jsem pouze jeho slovo, samozřejmě, že Kevin není ani zdaleka vyobcovaný a dosáhl mýtické výjimečnosti mezi chuligány, kteří tak akorát kradli auta nebo pobodali drogového dealera. Ale postupně jsem uvěřila, že si vybudoval jistou prestiž, protože, svým vyhýbavým způsobem, zrovna dnes odpoledne přiznal, že začíná ve svém postavení klesat.

Řekl: „Ti něco povím, už mám kurva plný zuby vykládat pořád stejný zkurvený kecy pořád dokola...“ – což jsem si mohla vyložit i tak, že jeho spoluvězni už mají plné zuby jejich poslouchání. Víc než rok a půl je pro dospívající dlouhá doba a Kevin už nikoho nezajímal. Začínal být dost starý, aby pochopil, že jedním z rozdílů mezi „pachatelem“, jak se říká v detektivkách, a průměrným čtenářem novin, spočívá v tom, že diváci mají právo na luxus „už mít kurva plný zuby pořád stejných keců“ a směřjí přesunout zájem k jinému tématu. Provinilci jsou odsouzeni k tomu, co jim připadá jako trýznivé procvičování stále stejné

otřepané povídačky. Kevin bude až do smrti stoupat po schodech tělocvičny na střední škole v Gladstone do sálu na aerobic.

A tak je naštvaný a já mu nemám za zlé, že už ho znudila vlastní zručnost, ani že ostatním závidí jejich schopnost nechat to plavat. Dnes si stěžoval, že do Clavericku dorazil nějaký „chcí-pák“, teprve třináctiletý. Kevin pro moje osvětlení dodal: „Pindoura má jako roličku bonbónů. Těch mrňavých, chápeš?“ Zakroutil malíčkem. „Tři za čtvrták.“ Kevin pak blaženě vysvětloval chlapcův přínos lidstvu: starší sousedé ve vedlejším bytě si stěžovali, že ve tři ráno si hlasitě pouštěl cédéčko Monkees. O příštím víkendu našla jejich dcera oba rodiče v posteli, rozpárané od krku až po rozkrok.

„To je hrůza,“ poznamenala jsem. „Nemůžu uvěřit, že někdo dnes ještě poslouchá Monkees.“

Vysloužila jsem si neochotné frknutí. Pokračoval v líčení, jak policie nikdy nenašla vnitřnosti, což byl detail, který fascinoval sdělovací prostředky, o chlapcově fanklubu v Clavericku ani nemluvě.

„Ten tvůj kamarád je nějak vyspělý,“ řekla jsem. „Zašantročené vnitřnosti – copak jsi mě neučil, že když člověk chce v téhle branži na sebe upozornit, musí přihodit kapku úchylnosti?“

Možná jsi zděšený, Frankline, ale mně trvalo skoro dva roky, než jsem se s ním dostala takhle daleko a naše černohumorné a jakoby vážně brané klábosení znamenalo pokrok. Ale Kevin mou hravost pořád ještě nebere pohodově. Lezu na jeho píseček. A proto žálí.

„Podle mě tak mazaný nebude,“ prohodil Kevin povzneseně. „Spíš se jen kouknul na ty střeva a pomyslel si: *Super! Klobásy, a zadarmo!*“

Kevin po mně kradmo mrknul. Můj klid mu přinesl neskrývané zklamání.

„Všichni tady si myslí, že ten blbeček je tvrdák,“ shrnul Kevin. „To je samý: Čéče, klidně si pouštěj, třeba to, ‘Sound of Music’ tak hlasitě, jak chceš, a já neřeknu *ani ň*.“ Jeho *afro-americký* přízvuk už dosáhl značné dokonalosti a on ho navíc obohatil vlastními prvky. „Ale na mě teda dojem neudělal. Je to jen kluk. Moc malý, než aby věděl, co dělá.“

„A tys nebyl?“ zeptala jsem se ostře.

Kevin si založil paže na prsou a tvářil se spokojeně; donutil mě hrát zase Matku. „Já přesně věděl, co dělám.“ V předklonu se opřel o lokty. „*A udělám to znovu.*“

„Ani se ti nedivím,“ pronesla jsem koženě a mávnutím ukázala na místnost bez oken, jejíž stěny pokrývalo ostění v odstínech rumělků a koňaku; zaboha mi nešlo do hlavy, proč vězení musí být vyzdobené jak herna ve školce. „Dopadl jsi přece tak dobře.“

„Akorát jsem vyměnil jednu díru za druhou.“ Zamáchal pravou rukou s dvěma nataženými prsty, čímž prozradil, že začal kouřit. „Dopadlo to bombově.“

Téma uzavřeno, jako obvykle. Přesto jsem zaregistrovala, že ten třináctiletý frajírek, který na sebe strhl pozornost celého Clavericku, našeho syna vytáčí. Zdá se, že my dva si nemusíme dělat starosti ohledně toho, že by Kevin trpěl nedostatkem citlivosti.

Pokud jde o dnešní loučení se synem, původně jsem to chtěla vynechat. Ale to jen proto, že bych před tebou ráda zatajila to, s čím se potřebuju svěřit asi nejvíc.

Dozorci s obličejem postříkaným znamínky oznámil čas. Výjimečně jsme propovíдали celou hodinu a nestrávili většinu z ní civěním na hodiny. Stáli jsme každý na jedné straně stolu a já se zrovna chystala zamumlal nějakou vycpávkovou frázi jako: „Ahoj, za čtrnáct dní...“, když jsem si všimla, že Kevin zírá přímo na mě, zatímco jindy se na mě díval výhradně úkošem. Zarazilo

mě to, znervóznilo a já se sama sebe musela ptát, proč jsem si vůbec někdy přála, aby se mi podíval do očí.

Když jsem si přestala rovnat plášť, vyhrkl: „Možná že těmi svými nuhatými návštěvami dokážeš oblbnout sousedy a dozorce a Ježíše a svou švihlou matičku, ale já ti na to neskočím. Klidně v tom pokračuj, jestli stojíš o metál, ale kvůli mně se sem tahat nemusíš.“ A pak dodal: „Protože tě nenávidím.“

Vím, že děti tohle tvrdí v jednom kuse, v záchvatech vzteku: *Nenávidím tě, nenávidím tě!* se slzami na sevřených víčkách. Ale Kevinovi bude osmnáct a pronesl to klidně.

Tušila jsem, co správně odpovědět: *Poslyš, já vím, že to tak nemyslíš*, i když jsem věděla, že myslí. Nebo: *Přesto všechno tě mám ráda, mladý muži, ať se ti to líbí nebo ne*. Ale měla jsem pocit, že tím bych se pouze držela přitroublého scénáře, který mě za dnešního nádherného, neobvykle mírného prosincového odpoledne domanévroval až do téhle křiklavé a přetopené díry, která páchla jako autobusový záchodek. Místo toho jsem tedy stejně věcným tónem řekla: „Já tě taky často nenávidím, Kevine,“ a obrátila jsem se na podpatku.

Takže chápeš, proč jsem na povzbuzení potřebovala kávu. Odotlat baru byla pěkná dřina.

Cestou domů jsem za volantem rozjímal, že přestože jsem si sebevíc přála uniknout zemi, jejíž občané, povzbuzování v tom dělat „prostě všechno, nač dostanou chuť“, tedy třeba i vykuchat důchodce, je stejně dokonale logické, že jsem se provdala za Američana. Měla jsem pádnější důvod než ostatní považovat cizince za vyřízený případ, protože jsem přes jejich exotickou slupku pronikla až k lhostejnosti, kterou cítili k sobě navzájem. Kromě toho, ve svých třiatřiceti jsem už byla unavená, cítila jsem vzrůstající vyčerpání z celodenního stání, které na člověka dolehne

až poté, co si konečně sedne. Sama pro sebe jsem zůstala navždy cizincem, horečně si procvičující italskou frázi pro „košíček s chlebem“. Dokonce v Anglii jsem si musela pamatovat, že se říká „dlažba“ místo „chodník“. Pořád jsem si uvědomovala, že jsem svým způsobem vyslanec, takže jsem denně čelila palbě nepřátelské arogance, sama se snažila na veřejnosti nebýt povýšená, drzá, hloupá, arogantní, necitlivá a hlučná.

A protože jsem celou planetu považovala za svůj soukromý dvorek, už tato pouhá nestoudnost mě beznadějně ocejchovala jako Američanku, podobně jako pošetilá představa, že svoje příšerně specifické kořeny z Racine, stát Wisconsin, dokážu přeměnit na exotického mezinárodního křížence. Dokonce i ledabylost, s jakou jsem opouštěla rodnou zemi, byla dokonale v souladu s naším všetečným, neklidným, agresivním národem, který celý (s výjimkou tebe) samolibě předpokládá, že Amerika je konstantní veličina. Evropani jsou v tomhle rozumnější. Uvědomují si vývoj, současný charakter historie, její naléhavou chamtivost, a často se řítí domů opečovávat své vlastní odumírající zahrádky, jen proto, aby se ujistili, že Dánsko, kupříkladu, pořád ještě existuje. Ovšem těm z nás, pro něž „invaze“ znamená pouze směr ven, je naše země neochvějnou skálou, jež navěky netknutá vyčká našeho návratu. A skutečně, nejednou jsem cizincům vysvětlovala, že moje toulky mi usnadňují názor „Spojené státy mě nepotřebují“.

Tys ve mně znovu probudil představu domova.

Domov je přesně ta věc, o kterou mě Kevin připravil. Moji sousedé si mě teď měří se stejnou podezřívavostí, jakou si šetří pro ilegální přistěhovalce. Tápu po slovech a mluvím s přehnanou pečlivostí, jako kdyby angličtina nebyla můj rodný jazyk. A protože jsem v těchto lepších vrstvách exulant, jako matka nedospělého vraha, i já tápu po slovech, nejsem si jistá, jak svoje myšlenky z jiného světa přeložit do jazyka výprodejů dva-za-cenu-jednoho

a parkovacích lístků. Kevin ze mě udělal opět cizince, v mé vlastní zemi. A možná že tohle vysvětluje ty sobotní návštěvy každých čtrnáct dní, protože pouze v Claverackově nápravném ústavu nemusím svůj mimozemšťanský žargon překládat do jazyka předměstské každodennosti. Pouze v Claverackově nápravném ústavu můžeme trousit narážky a nevysvětlovat je, můžeme je brát jako samozřejmou stejnou kulturní minulost.

Eva

8. PROSINEC 2000

Drahý Frankline,

v Travel R Us jsem jediná, kdo dobrovolně zůstává přesčas a dodělává resty, ale většina vánočních letů je zarezervovaná a dnes odpoledne nás všechny vybídli, ať si „dopřejeme“ dřívější padla, zvláště když je pátek. Představa, že začnu další zoufalý maraton v bytě už před pátou odpolední, ve mně vyvolává hysterii.

Rozvalená před televizí dloubu do kuřete, vyplňuji snadné odpovědi do křížovky v *Times* a často mě přitom sužuje pocit, že na něco čekám. Tím nemyslím ten klasický stav čekání na to, kdy člověk konečně začne žít. Kdepak, tohle je čekání na něco konkrétního, třeba na zaklepání na dveře, a ten pocit je stále naléhavější. Dnes večer udeřil naplno. S jedním uchem nastraženým celý večer, každou noc, čekám, kdy se vrátíš domů.

Což mi zákonitě připomnělo ten květnový večer roku 1982, kdy moje naděje, že nečekaně vejdeš do kuchyně, nebyla tak nerozumná. Pátral jsi po exteriérech na točení reklamy pro Ford v borových pustinách na jihu New Jersey a domů ses měl dostat kolem sedmé. Já se nedávno vrátila z měsíční cesty, na které jsem aktualizovala našeho průvodce po Řecku, a když ses neukázal do osmi,

v duchu jsem si připomněla, že i mé letadlo mělo osmihodinové zpoždění, což ti překazilo plány zavézt mě rovnou z letiště do Union Square Café.

Nicméně, do devíti jsem už byla naštvaná, nemluvě o hladu. Roztržitě jsem ukusovala z kousku pistáciové chalvy z Atén. Když už jsem byla v tom etnickém rozpoložení, přichystala jsem kastrol musaky, s jejíž pomocí jsem tě hodlala přesvědčit, že na jehněčím se spoustou skořice ti lilky přece jenom zachutnají.

Do půl desáté začala kůrka hnědnout a osychat při okrajích, i když jsem troubu nastavila na minimum. Vytáhla jsem pánev z trouby. Zmítaná na pomezí mezi vztekem a strachem jsem podlehla záchvatu zlosti a hlučně zapráskla zásuvku, z níž jsem vytáhla alobal, a brblala přitom, jak jsem se smažila s kolečky lilku, aby se z nich teď stala *hnusná, vyschlá, zuhelnatělá kaše*. Vytáhla jsem z lednice řecký salát a navztekaně tam přihodila olivy, ale pak jsem ho nechala ovadat na lince, protože páka se převážila. Už jsem se nemohla dál hněvat. Ochromila mě hrůza. Ověřila jsem si, že oba telefony jsou správně zavěšené. Přesvědčila jsem se, že výtah funguje, ačkoliv bys v pohodě vyšel po schodech. O deset minut později jsem znovu zkontrolovala telefony.

Z toho důvodu lidi kouří, pomyslela jsem si.

Když pak v deset hodin dvacet minut telefon konečně zazvonil, skočila jsem po něm. Zaslechla jsem matčin hlas a srdce mi pokleslo. Nervózně jsem jí vysvětlila, že máš víc než tři hodiny zpoždění a že nesmím blokovat linku. Vyjádřila mi soucit, což u mé matky byla vzácnost, protože tehdy měla tendence chápat můj život jako jednu nekonečnou výčitku, jako kdybych se do zahraničí odvážila čistě jen proto, abych jí vyráchala nos ve faktu, že už hezky dlouho nesešla z verandy. Měla jsem si připomenout, že sama zažila stejnou situaci už ve třiadvaceti a že netrvala hodiny, ale týdny, dokud úzkou škvírkou poštovní schránky neproklouzla

tenká obálka z ministerstva války. Místo toho jsem na ni byla krutě neomalená a práskla jsem sluchátkem.

Deset čtyřicet. Jižní část New Jersey nebyla nebezpečná – lesy a farmy, ne jako Newark. Ale byla tam auta jako odjištěná zbraň a řidiči, jejichž pitomost byla vražedná. *Proč jsi nezavola?*

Tohle bylo před úsvitem mobilních telefonů, takže ti to nemám za zlé. A uvědomuji si, že tahle zkušenost je běžná jako zrnka písku: manžel, manželka, dítě se opozdí, příšerně opozdí, a pak se přece jenom vrátí domů a nabídnou vysvětlení. Z velké části se dotýká paralelních světů, v nichž se ti domů nevrátí nikdy – pro což existuje vysvětlení, ale takové, jež ti rozdělí život na předtím a potom – to zmizí beze stopy. Hodiny, jež se táhly jako celý život, se náhle zbortí jako vějíř. A tak, třebaže sůl děsu na dásních chutnala povědomě, nedokázala jsem si vybavit ani jednu konkrétní chvíli, kdy bych předtím takhle rázovala po loftu, v hlavě vír katastrof: aneurysma, rozzuřený pošťák s pistolí v maxi hamburgeru.

V jedenáct už jsem se modlila.

Vypila jsem sklenici sauvignonu; chutnala jako šťáva okurkového láku. To víno jsem pila bez tebe. Musaka, její suchá, mrtvá hmota: to jídlo bylo bez tebe. Náš loft, přecpaný košíky a řezbami tak, že tou zakrámovanou a přeplněnou atmosférou připomínal výprodej zahraničních suvenýrů: to byl náš domov bez tebe. Předměty ještě nikdy nebyly tak neživé, tak útočně nepostačující. Tvoje stopy se mi vysmívaly: švihadlo zplihlé na věšáku; špinavé ponožky, chladná karikatura tvých vyfouklých chodidel číslo jedenáct.

Och, Frankline, já pochopitelně věděla, že dítě mi manžela nenahradí, protože jsem viděla, jak je můj bratr zdrcený zodpovědností z role „malé hlavy rodiny“; dobře jsem poznala, jak ho trýzní, že maminka ustavičně hledá v jeho obličejí podobu s prastarou

fotografií na krbové římse. Nebylo to fér. Giles si na otce ani nepamatoval, byly mu tři, když ho zabili, a už dávno se z toho táty z masa a kostí, který si cintal polévku na kravatu, přeměnil na vysokou temnou modlu čnící nad krbem v nažehlené uniformě vojenského letectva, ryzí symbol toho, čím chlapec nebyl. Až do dnes Gilesovi vydržela ostýchavost. Když se na jaře roku 1999 přiměl mě navštívit a nebylo nic, co by mohl říct nebo udělat, červenal se němým vzdorem, protože jsem v něm probouzela ten samý pocit nedostatečnosti, který mu zamořil celé dětství. A ještě víc si hnusil pozornost veřejnosti, zaměřenou na našeho syna. Kevin a *čtvrtek* ho vypudily z králičí nory a kvůli ztrátě soukromí se zlobil na mě. Jeho jedinou ctižádostí byla nenápadnost, protože v každém bližším zkoumání ze strany okolí viděl kritiku.

Přesto jsem si vyčítala, že když jsme se milovali minulou noc a ještě večer předtím, bezmyšlenkovitě jsem si na děložní čípek navlékla gumový klobouček. K čemu by mi bylo tvoje švihadlo, tvoje špinavé ponožky? Copak tu není aspoň jediná úctyhodná památka na člověka, která si zaslouží uschovat, taková, která se objevuje na valentýnkách? Žádný potomek mi tě nenahradí. Ale pokud mi máš někdy chybět, chybět navždy, chtěla bych ten stesk s někým sdílet, s někým, kdo by tě znal, i kdyby jen jako prázdno ve svém životě, jako já budu mít prázdno v tom vlastním.

Když skoro o půlnoci zazvonil telefon, zaváhala jsem. Bylo dost pozdě, aby to byl zdráhavý vyslanec nemocnice, policie. Nechala jsem ho zazvonit podruhé, ruku na sluchátku, zahřívala jsem plast jako kouzelnou lampu, která mi může splnit poslední přání. Moje matka tvrdí, že v pětáctýřicátém roce nechala obálku ležet na stole celé hodiny, vařila si jeden šálek kávy za druhým a nechávala je vychladnout. Po jeho poslední dovolené doma byla těhotná se mnou, chodila v jednom kuse na záchod, zavírala za sebou dveře a nechávalo zhasnuto, jako by se schovávala. Zajímavě

mi popisovala to skoro gladiátorské odpoledne: pohledem krotila nepřítele většího a zuřivějšího než ona sama a přitom věděla, že prohraje.

Mluvil jsi vyčerpaně, hlas ti zněl tak křehce, že jsem si ho na jeden šeredný okamžik spletla s hlasem mé matky. Omlouval ses mi za způsobenou starost. Pickup se ti rozsypal uprostřed pustiny. Ušel jsi dvacet kilometrů, než jsi našel telefon.

Nemělo smysl dlouze se vybavovat, ale ukončit hovor byla hoto-
tová muka. Když jsme se rozloučili, oči mi přetekly hanbou, že
jsem ti kdy řekla „Miluju tě!“ při tom zběžném zobnutí na tvář,
které je výsměchem vášni.

Osud mě ušetřil. Během hodiny, než tě taxík dovezl na Man-
hattan, bych měla dost času vklouznout zpátky do svého staré-
ho světa děláním si starostí kvůli masu dušenému se zeleninou,
svádění tě lilkem a rytí do tebe kvůli prádlu. Byl by to stejný
svět, v kterém jsem možnost zplození dítěte mohla odložit
o další noc, protože jsme měli pochybnosti a takových nocí při-
jde ještě mnoho.

Ale já odmítla rychle se uklidnit, zhroutit se zpět do ledabylé
bezhlavosti, která umožňuje chod každodenního života a bez níž
bychom se navždy zabeđnili v obývacím pokoji jako moje mat-
ka. Popravdě, na pár hodin jsem nejspíš ochutnala celý mamin-
čin poválečný život, protože jí nechyběla ani tak odvaha jako ne-
zbytný sebeklam. Její lid vraždili Turci, jejího manžela servali
z oblohy zlí malí žlutí lidé, maminka viděla, jak se jí do prahu
zakusuje chaos, zatímco my ostatní obýváme umělý vesmír, jenž
nám laskavě umožňuje kolektivní mámení. V roce 1999, kdy
jsem do matčina světa vstoupila už navždy – do místa, kde se
může přihodit cokoliv a často se i přihodí –, jsem se vůči tomu,
co jsme s Gilesem vždy považovali za matčinu neurózu, začala
stavět mnohem vlídněji.

Takže ty ses skutečně vrátil domů – protentokrát. Ale když jsem pokládala sluchátko, tichým cvaknutím mi připomnělo: Může přijít den, kdy se nevrátíš.

A tak místo aby se čas zvolnil a protáhl se donekonečna, pořád mi připadal zběsile krátký. Když jsi vešel, únavou ses skoro nevzmohl na slovo. Dovolila jsem ti vynechat večeři, ale usnout jsem tě nenechala. Stravovala mě spalující sexuální touha a můžu ti věřit, že to nutkání bylo úplně mimo moji vůli. Toužila jsem vyrobit zálohu, pro tebe i pro nás, jako když strčím kopírák do své IBM Selectric. Toužila jsem si zajistit, že pokud by se někomu z nás něco stalo, zbude po něm víc než ponožky. Právě tu noc jsem toužila, aby v každé škvíře bylo nacpané dítě jako peníz v zavařovačce, jako láhve vodky poschovávané alkoholikem se slabou vůlí.

„Nevzala jsem si pesar,“ zamumlala jsem, když jsme skončili.

Zavrtěl ses. „Není to nebezpečné?“

„Je to strašně nebezpečné!“ ujistila jsem tě. Skutečně, vždyť po devíti měsících se tu může objevit cizinec. To už klidně můžeme přestat zamykat.

Druhý den ráno jsi při oblékání poznamenal: „Včera v noci – to jsi jenom nezapomněla, že ne?“ Zavrtěla jsem hlavou, sama se sebou spokojená. „A jsi si jistá?“

„Frankline, jistotu nebudeme mít nikdy. Nemáme potuchy, co znamená mít dítě. A existuje jen jediný způsob, jak se to dozvědět.“

Popadl jsi mě v podpaží a zvedl mě vysoko do vzduchu. Ten tvůj rozzářený výraz jsem si pamatovala z chvíle, kdys s Brianovými dcerkami hrál „letadýlko“.

Mluvila jsem velmi sebejistě, ale když jsi mě navedl k přistání, zpanikařila jsem. Stav pokojenosti se umí obnovit vlastními silami a já si už přestala dělat těžkou hlavu, zda přežiješ do konce

týdne. *Co jsem to vyvedla?* Když jsem koncem měsíce dostala menstruaci, řekla jsem ti, že to je zklamání. To byla moje první lež, a nestoudná.

V následujících šesti týdnech „ses používal“ každý večer. Potrpěl sis na solidní práci, a tak jsi se mnou souložil se stejnou horlivostí, s jakou jsi sestavil naši knihovnu: Když už něco děláš, dělej to pořádně. Osobně jsem z toho poctivého šoustání byla dost rozpačitá. Odjakživa jsem dávala přednost frivolnímu sexu, líbil se mi zemitý a vulgární. Vědomí, že dokonce i arménská ortodoxní církev by teď z hloubi srdce souhlasila, mi na to dokázalo sebrat všechnu chuť.

Mezitím jsem začala na svoje tělo nazírat v novém světle. Vůbec poprvé jsem pochopila, že ty malé kopečky na mé hrudi jsou dudlíky na krmení mláďete a náhle se mi nevyhnutelně vybavila jejich fyzická podobnost s kravským vemenem nebo houpajícími se vytahanými žlázami kojící feny. Zvláštní, že dokonce i ženy zapomínají, k čemu prsa slouží.

Proměnila se mi i škvíra v rozkroku. Ztratila jistou nestydatost, obscénnost, případně dospěla k odlišné obscénnosti. Stydké pysky se už neotvíraly do úzké, příjemné slepé uličky, ale do čehosi propastného. Ta chodbička se stala průchodem někam jinam, na reálné místo, a ne pouze do tmy mé mysli. Záhyb masa u jejího ústí náhle působil lstivě, nijak netajil svou tajemnost, pokušitel, sladká odměna za zvedání břemene svého živočišného druhu, jako lízátko, které jsem jednou dostala u zubaře.

Běda, podstata všeho, z čeho se skládala moje krása, byla provázaná s mateřstvím a i ta vlastní touha, která mi v očích mužů dodávala přitažlivost, byla jen lstí těla, naprogramovaného vypudit svou vlastní náhradu. Nehodlám předstírat, že jsem první žena, která se dozvěděla o ptáčcích a kytíčkách. To jen že pro *mě* bylo tohle všechno nové. A upřímně, pořád jsem z toho byla nesvá.

Připadala jsem si nahraditelná, odhozená, pohlcená obřím biologickým plánem, který jsem nevymyslela ani si ho nevybrala, který vyrobil mě, ale také mě zároveň rozžvýká a nakonec vyplivne. Cítila jsem se zneužitá.

Určitě si pamatuješ na ty hádky kvůli alkoholu. Podle tebe jsem neměla pít vůbec. Vzpírala jsem se. Jakmile zjistím, že jsem těhotná – že *já* jsem těhotná, nehrála jsem si na ty hloupůstky s *my* –, nepolknu ani doušek. Ovšem početí může trvat roky, v jejichž průběhu jsem nehodlala každý večer tvrdnout nad sklenicí mléka. Bezpočet generací žen si zvesela přihýbalo po celé těhotenství, no, a copak všechny porodily debily?

Trucoval jsi. Kdykoliv jsem si nalila druhou sklenici vína, odmlčel ses a tvoje nesouhlasné pohledy mi zkazily všechno potěšení (což ostatně měly). Naštvaně jsi brblal, že *ty* na mém místě bys s pitím přestal, a jo, klidně na celé roky, kdyby to bylo nutné, a já o tom nepochybovala. Já bych si rodičovstvím nechala ovlivnit chování; ty bys rodičovství dovolil, aby našemu chování diktovalo. Možná se to zdá jako téměř nepatrný rozdíl, ale ve skutečnosti je to jako noc a den.

Osud mě uchránil filmově fraškovitého zvracení do záchodu, ale autory filmů zřejmě nezajímá, že některé ženy ranní nevolností netrpí. Ty ses sice nabídl, že mi cestou se vzorkem moči budeš dělat společnost, ale vymluvila jsem ti to: „Copak mě budou testovat na rakovinu, nebo tak?“ Tu poznámku si pamatuju. Jako většina vtípků, i tenhle říká, že něco *není*, jak tvrdíme.

U gynekoložky jsem předala sklenici od nakládaných artyčoků a přitom rázností maskovala vnitřní rozpaky, že předávám páchnoucí odpad cizím lidem, a čekala v ordinaci. Doktorka Rhinesteinová – chladná žena, mladá na svoje povolání, s odtazitým nezařaditým vystupováním, které by se hodilo líp pro ženu provádějící

farmaceutické experimenty na kryších, se po deseti minutách vrátila a naklonila se nad psací stůl, aby si zapsala poznámku. „Je to pozitivní,“ oznámila úsečně.

Když zvedla hlavu, konečně mi věnovala pozornost. „Není vám zle? Jste celá bledá.“

Skutečně mě rozrazil podivný chlad.

„Evo, domnívala jsem se, že se *snažíte* otěhotnět. Měla by to být dobrá zpráva!“ Připomínala mi to přísně, vyčítavě. Probudila ve mně dojem, že pokud nad tím nebudu jásat, dítě mi sebere a dá ho lidem, co mají všech pět pohromadě – co budou hopsat jak soutěžící v televizním kvízu, kteří právě vyhráli auto.

„Sklňte hlavu mezi kolena.“ Zřejmě jsem se začala kymáčet.

Jakmile jsem se přiměla sedět zpříma, prošla se mnou dlouhý seznam toho, co nesmím dělat, co nemám jíst a pít, kdy se *mám* – bez ohledu na moje plány aktualizovat vydání průvodců po Západní Evropě – ukázat na další kontrole. Tak vypadalo moje zasvěcení do pouti, během níž, po překročení prahu mateřství, se stanete veřejným majetkem, lidskou obdobou veřejného parku. Lišácké výrazy „*ted'* jíš za *dva*, drahoušku...“ jsou bičem, který vám naznačí, že ani večere už není vaší soukromou záležitostí. A skutečně, jak *země svobodných lidí* postupně používá stále víc nátlakových prostředků, plyne z toho, že „*ted'* jíš za *nás*“ je k dispozici pro zhruba dvě stě miliónů otravů, z nichž každý má privilegium zasáhnout, pokud byste někdy dostali chuť jen na koblihu s džemem a ne na pořádné jídlo jako je celozrnný chléb a listová zelenina, které pokryje pět základních živin. Právo šikanovat těhotné ženy se určitě co nejdříve dostane až do ústavy.

Doktorka Rhinesteinová mi ještě doporučila druh vitaminů a udělala mi přednášku o rizicích dalšího hraní squashu.

*

Měla jsem celé odpoledne na to, abych se zmátořila do role rozžávené budoucí matky. Instinktivně jsem si oblékla jednoduché bavlněné letní šaty, spíš pikantní než svůdné, a sehnala jsem ingredience na kruté výživné jídlo (grilovaný mořský pstruh bez koření, salát vylepšený o klíčky). Mezitím jsem si vyzkoušela různé postoje k té k otřepané scéně: koketní otálení; zmatená, promyšlená improvizace; vrkání: *Och, drahoušku!* Nic z toho se mi nezdálo vhodné. Když jsem pobíhala po loftu a zastrkovala čerstvé svíčky do svícníků, podnikla jsem udatný pokus si něco zabroukat, ale napadly mě jen okázalé melodie z luxusních muzikálů jako *Hello, Dolly!*

Muzikály nenávidím.

Obvyklou tečkou za přípravou slavnostní hostiny byl výběr vína. Zkormoučeně jsem zírala na náš bohatě zásobený stojan, odsouzený nyní jen k lapání prachu. To bude tedy oslava!

Když výtah zarachtal v našem patře, zůstala jsem ke dveřím otočená zády a připravila si výraz tváře. Stačil ti jediný pohled na zmučenou sbírku protikladných záškubů, typických pro snahu „tvářit se“, abys mě ušetřil doznání: „Jsi těhotná.“

Pokrčila jsem rameny. „Vypadá to tak.“

Políbil jsi mě, cudně, bez jazyka. „Takže, když ses to dozvěděla – jak ti bylo?“

„Popravdě, kapku na omdlení.“

Něžně jsi mě pohladil po vlasech. „Vítej do nového života.“

Protože moji matku děsil alkohol stejně jako sousední ulice, sklenice vína pro mě nikdy neztratila opojnou chuť zakázaného ovoce. Nevěřila jsem sice, že mám *problém*, dlouhý doušek červeného vína na konci dne se pro mě dávno změnil na symbol dospělosti, toho okázalého amerického svatého grálu svobody. Ale teď jsem začínala tušit, že plná zralost se od dětství tolik neliší. Oba stavy dotažené do krajnosti vyžadují dodržování pravidel.